

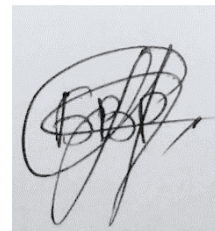
Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет правничих наук
Кафедра приватного права

Магістерська робота
освітній ступінь – магістр

на тему: **«СПРОЩЕНІ СУДОВІ ПРОЦЕДУРИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ
ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ»**

Виконала: студентка 2-го року навчання,
Спеціальності
081 Право

Бобровська Вікторія Русланівна

Керівник Логуш Л.В.,
кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент Верба-Сидор О.Б.
кандидат юридичних наук, доцент

Магістерська робота захищена з оцінкою

Секретар ЕК _____

«___» _____» 2020 року

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СПРОЩЕНИХ СУДОВИХ ПРОЦЕДУР	9
1.1 Теоретико-правові підходи до визначення спрощених судових процедур та їх правової природи	10
1.2. Генезис спрощених судових процедур	12
1.3. Спрощені судові процедури в іноземних юрисдикціях	15
1.3.1. Спрощені судові процедури та підстави їх застосування за національним законодавством іноземних країн	16
1.3.2. Спрощені судові процедури у процесуальному праві Європейського Союзу	19
1.3.3. Спрощені процедури розгляду у міжнародних арбітражах	25
1.4. Спрощені судові процедури в процесуальному законодавстві України	27
1.5. Висновки до Розділу 1.	29
РОЗДІЛ 2. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	31
2.1. Процесуально-правова сутність наказного провадження у господарському-процесуальному праві України	31
2.2. Нормативно-правове регулювання наказного провадження у господарському процесі України	33
2.2.1. Категорії справ, що розглядаються у порядку наказного провадження	34
2.2.2. Відкриття наказного провадження	42
2.2.3. Розгляд справи у порядку наказного провадження	43
2.2.4. Судовий наказ як особлива форма судового рішення	45
2.2.5. Скасування судового наказу	47
2.2.6. Набрання законної сили та виконання судового наказу	50
2.3. Висновки до Розділу 2	51

РОЗДІЛ 3. СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	53
3.1. Процесуально-правова суть спрощеного позовного провадження у господарському процесуальному праві України	53
3.2. Нормативно-правове регулювання спрощеного позовного провадження у господарському процесі України	56
3.2.1. Справи, що підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження	57
3.2.2. Відкриття провадження та розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження	62
3.2.3. Перегляд судових рішень у малозначних справах	68
3.3. Висновки до Розділу 3	73
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

ЕОР - Європейська процедура видачі наказу про оплату

ЕССР - Європейська процедура розгляду дрібних спорів

Абз. - абзац

ВСС – Вищий спеціалізований суд

ГПК – Господарський процесуальний кодекс

Грн. - гривень

ЄС – Європейський Союз

ЗУ – Закон України

Ін. – інше / інші

КАС – Кодекс адміністративного судочинства

КМУ – Кабінет Міністрів України

П. – пункт

П.п. - пункти

Пп. – підпункт

Р. – розділ

Р.р. - розділи

РСФРР – Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

С. - сторінка

Ст. – стаття

США – Сполучені Штати Америки

У т.ч. – у тому числі

Українська РСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ЦПК – Цивільний процесуальний кодекс

Ч. – частина

ВСТУП

Актуальність. Одним із фундаментальних прав людини є право на справедливий суд, складовими якого є, зокрема право на доступ до правосуддя та право на оперативний та ефективний судовий захист. Запорукою ефективного функціонування системи судового захисту є гнучкість її процедур та вчасне реагування на потреби практики. Не менш важливим в контексті захисту прав людини, у т.ч. теж фундаментального права на власність, є і захист прав суб'єктів господарювання. Швидке та економічно вигідне поновлення прав суб'єктів господарської діяльності є однією з умов успішного розвитку підприємництва та економіки. Різноманітність та специфіка справ, на які поширюється юрисдикція господарських судів вимагає диференціації форм судового розгляду, адже, досконалість судового процесу полягає у його швидкості та легкості, а саме у тому, щоб шлях від пред'явлення позову до винесення рішення був коротким і легким, як для сторін процесу, так і для суду. [68, с. 144]

Необхідність спрощення та диференціації судочинства була неодноразово визнана міжнародним співтовариством. Тенденції до спрощення судових процедур в українському процесуальному праві були зумовлені процесом гармонізації та уніфікації з європейським законодавством та впровадженням судової реформи.

Із прийняттям Закон України № 2147-VIII від 03.10.2017 року «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» (далі – Закон № 2147-VIII) [10] в господарське судочинство було впроваджено спрощені процедури судового розгляду – наказне провадження та спрощене позовне провадження, правова регламентація яких викликала суперечливі позиції юристів. Впроваджені інститути спрощених процедур мають недоліки, що виявляються при їх застосуванні і перешкоджають реалізації мети таких процедур – здійснення

оперативного та ефективного правосуддя, реалізації принципу процесуальної економії. Вказані процедури потребують детального дослідження для виявлення їх недоліків та формування пропозицій щодо їх виправлення та вдосконалення моделей спрощених судових процедур спрямованих на їх ефективне функціонування.

Враховуючи викладене, вважаємо за доцільне провести дослідження інститутів спрощених судових процедур в господарському судочинстві, що і зумовило обрання теми кваліфікаційної роботи.

Метою дослідження є формування пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання наказного провадження та спрощеного позовного провадження у господарському судочинстві України.

Завдання роботи:

1) встановити правову природу спрощених судових процедур, проаналізувати підходи до їх визначення, визначити види спрощених судових процедур, виокремити їх ознаки, сформулювати власне визначення спрощених судових процедур у господарському судочинстві.

2) дослідити правове регулювання спрощених судових процедур в іноземних юрисдикціях;

3) визначити правову природу та сформулювати визначення наказного провадження у господарському судочинстві;

4) дослідити правове регулювання розгляду спорів у порядку наказного провадження, виявити недоліки та колізії у чинній процедурі розгляду наказного провадження, сформулювати можливі пропозиції та окреслити напрямки подолання правових колізій та усунення виявлених недоліків;

5) визначити правову природу та сформулювати визначення спрощеного позовного провадження у господарському судочинстві;

6) проаналізувати процедуру розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження, виявити недоліки та колізії в чинному законодавстві, сформулювати можливі пропозиції та окреслити напрямки подолання правових колізій та усунення виявлених недоліків.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають під час застосування спрощених судових процедур з метою захисту порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів у господарському процесі.

Предметом дослідження є правові норми, які регламентують процес здійснення правосуддя у порядку наказного провадження та спрощеного позовного провадження в господарському судочинстві України.

Методи дослідження. Для досягнення мети і виконання завдань при написанні даної магістерської роботи було використано загально-наукові і спеціально-наукові методи. Нами були використані такі загальнонаукові методи: аналізу, синтезу, аналогії, системного підходу, формально-логічний, історичний методи, герменевтичний метод, а зі спеціально-наукових - метод порівняльного правознавства, порівняльно- правового аналізу та метод юридичного моделювання.

Метод аналізу допоміг визначити тенденції застосування спрощених судових процедур, проаналізувати умови та моделі їх застосування. У сукупності з методом синтезу він дозволив виявити правову природу спрощених судових процедур, виділити їх види та характерні ознаки. Історичний метод допоміг проаналізувати генезис спрощених судових процедур в різних юрисдикціях. Метод системного підходу дозволив проаналізувати стадії спрощених судових процедур, взаємозв'язки між ними.

Методи порівняльного правознавства та порівняльно-правового аналізу дозволили порівняти правове регулювання спрощених судових процедур в національному законодавстві та іноземних юрисдикціях, а також регулювання спрощених судових процедур в різних видах судочинства в національному законодавстві. Формально-логічний метод дозволив зробити висновки зі здійсненого дослідження.

За допомогою герменевтичного методу ми детальніше проаналізували норми законодавства, застосовуючи різноманітні способи тлумачення норм права. На основі діалектичного методу наукового пізнання, було досліджено

регламентацію спрощених судових процедур в національному законодавстві, сформульовано дефініції «спрощених судових процедур», «наказного провадження» та «спрощеного позовного провадження». Застосовуючи теоретико-прогностичний метод, метод аналогії, метод юридичного моделювання, була можливість розробити пропозиції щодо напрямків внесення змін до законодавства та проаналізувати їх ефективність.

Теоретичну основу дослідження склали наукові праці українських та іноземних правників: Т.В.Колодницької, С.О.Короєда, О.С.Фонової, Є.А.Таликіна, Ю.А.Джепи, В.І.Бобрика, А.О.Згами, Т.Д.Суярко, Т.О.Гордієнко, В.П.Козирєва, Ю.В.Навроцької, В.С.Щербини, В.Резнікової, А.В. Шабаліна, О.Белікової, Н.В.Іванюти, О.Угриновської, О.Ю.Зуба. Н.І.Сивак, Ю.Ю.Грибанова та інших.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретичні напрацювання та рекомендації, надані в цій магістерській роботі, можуть бути використані у:

- правотворчій та правозастосовчій сфері - висновки і рекомендації можуть бути використані для удосконалення законодавства та судової практики щодо спрощених судових процедур в господарському судочинстві України; та

- освітній сфері - положення цієї магістерської роботи можна використовувати для навчання та підготовки підручників для студентів вищих навчальних закладів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СПРОЩЕНИХ СУДОВИХ ПРОЦЕДУР

1.1. Теоретико-правові підходи до визначення спрощених судових процедур та їх правової природи

Спрощені судові процедури неодноразово були предметом дослідження вчених-правників. Так, питаннями сутності, правової природи, характерних ознак та особливостей спрощених судових процедур займалися як вчені-теоретики, так і практики. Особлива увага українських юристів до цієї теми була зумовлена процесами уніфікації та гармонізації українського законодавства з європейським та судовою реформою в Україні, одним з напрямків якої стало впровадження спрощених судових процедур. [16]

Серед вчених зустрічаються різні підходи до визначення та правової природи спрощених судових процедур. Деякі вчені ототожнюють «спрощені судові процедури» та «спрощене провадження». Наприклад, Н.А.Громошина, В.С.Щербина та В.Резнікова визначають спрощене провадження *«модель процедури здійснення правосуддя, яка за умови її ідеального функціонування у зіставленні зі звичайною (загальною, ординарною), також ідеально функціонуючою моделлю дає змогу за меншого обсягу процесуальних дій, з меншими фінансовими витратами й швидше досягти цілей судочинства»* [104, с. 277-278; 97, с.19]. О.Ю.Зуб теж ототожнює «спрощені судові процедури» та «спрощене провадження», вказуючи на таку його характеристику як формалізований порядок провадження окремих категорій справ та визначення певних елементів загальної процесуальної форми з них. [82, с.63]

На нашу думку, такі підходи є завузькими, оскільки зосереджуються саме на спрощеному порядку позовного провадження, виключенням з нього певних процесуальних дій та стадій розгляду, за рахунок чого процес позовного провадження стає швидшим та менш витратним. Разом з тим спрощені судові

процедури варто розглядати ширше, беручи до уваги не тільки окремі процесуальні дії і скорочені строки розгляду, але і менш формалізовані вимоги до процесуальних документів, тому числі судових рішень, засобів доказування та участі сторін у розгляді справи, а також подальшого оскарження та перегляду судових рішень.

Більш повним та комплексним, на нашу думку, є підхід Т.В.Колодницької, яка розглядає спрощені судові процедури саме з точки зору господарського процесу і визначає їх як *«специфічну процесуальну форму господарського судочинства, що полягає у спрощені загальної судової процедури за рахунок виключення тих стадій судового розгляду, проведення яких є неефективним, ускладненим та недоцільним в рамках вирішення певних видів господарських спорів задля оптимізації судочинства, його прискорення на підставі безспірності чи малозначності вимог.»* [89, с. 12] Зазначена дефініція відповідає чинному господарському процесуальному законодавству, яке до спрощених судових процедур відносить тільки спрощене позовне провадження та наказне провадження. Проте на нашу думку, в такий підхід теж потребує розширення та вдосконалення до більш загального.

Крім наказного провадження та провадження у справах із малою ціною позову, до спрощених судових процедур також відносяться сумарне провадження, провадження щодо заходів забезпечення [105, с.14] проміжні судові рішення, спрощений розгляд у міжнародних арбітражах, прискорене провадження та інші. Тому спрощені судові процедури потрібно розглядати через призму різних підходів до спрощення судового процесу загалом.

Д.І.Кримський виділяє такі напрямки спрощення судочинства: *«1) зміни системи забезпечення доступу до правосуддя; 2) вдосконалення позовної форми судочинства; 3) зміни щодо законності та обґрунтованості актів суду, регулювання процедур оскарження та щодо юридичної техніки; 4) запровадження спеціальних спрощених проваджень.»* [105, с.12] Не можемо цілком погодитися з вказаним підходом, оскільки виникають питання до третього пункту. На нашу думку, спрощення будь-яких судових процедур не

повинно відходити від критеріїв законності та обґрунтованості судового рішення, адже у зворотному випадку презюмується можливість ухвалення незаконного судового рішення, і нівелюється суть судочинства в цілому, а спрощення судової процедури не повинно змінювати чи нівелювати сутність такої процедури. Заходи спрощення судочинства повинні співвідноситися з метою такого спрощення, тобто забезпечувати ефективний, доступний, швидкий та дешевий захист законних прав та інтересів.

Заслуговує уваги підхід Н.В.Сивак, яка розглядає правову природу спрощених судових процедур через дослідження їх ознак, зокрема спрощення порядку ініціювання та відкриття провадження; спрощення порядку судового розгляду та винесення рішення, а саме відмова від проведення судового засідання (використання виключно письмового провадження) або проведення тільки одного судового засідання та спрощені методи ведення самого судового засідання, обмеження подання сторонами заперечень і пояснень, відмова від використання певних способів доказування; специфічний порядок оскарження рішень; альтернативний характер [108, с. 10-11]. Д.І. Кримський додатково вказує на скорочені строки провадження, зменшення формалізму та обмеження правил загальних процедур [105, с.27]. О.С.Ткачук, визначаючи правову природу спрощених судових процедур, вказує на їх особливий характер через скорочені строки розгляду справи, відсутність окремих елементів судового розгляду, особливу форму судового рішення [92, с.19]. З.А. Папулова як ознаку спрощених судових процедур визначає достатність для ухвалення судового рішення звуженого складу юридичних фактів та обов'язкових процесуальних дій [106, с.9]. Наведені ознаки ґрунтуються на основі дослідження різних підходів до визначення переліку та класифікації спрощених судових процедур, тому не є універсальним переліком ознак кожної окремої спрощеної судової процедури і відображаються в них лише певною мірою.

Серед науковців сформувалися схожі підходи до класифікації спрощених судових процедур. Т.Д. Суярко [101, с.155], як і Н.В.Сивак виділяє два типи спрощених судових процедур, а саме: провадження за безспірними вимогами та

провадження щодо справ з малозначним предметом спору, поділяючи провадження, що ґрунтуються на безспірних вимогах на підвиди: 1) провадження, у яких безспірність вимог визначається на етапі пред'явлення заяви до суду; 2) провадження, у яких безспірність виявляється в ході судового розгляду і пов'язана з відсутністю будь-яких дій відповідача, спрямованих на заперечення позовних вимог [108, с. 7-8]. Не можемо погодитись із другим пунктом, оскільки вважаємо недоречним застосування принципу мовчазної згоди для визнання вимог безспірними. Відсутність будь-яких дій відповідача не може підтверджувати законність і обґрунтованість вимог позивача.

Враховуючи викладене, вважаємо, що спрощені судові процедури потрібно розглядати як альтернативні форми процесуального порядку судового розгляду, застосовні для розгляду визначених категорій справ та справ незначної складності, які характеризуються спрощеним порядком ініціювання судового розгляду, усіченим складом здійснюваних процесуальних дій та юридичних фактів необхідних для прийняття рішення, менш формалізованими вимогами до засобів доказування та процесуальних документів, скороченим строком судового розгляду та обмеженням перегляду судового рішення.

1.2. Генезис спрощених судових процедур

Огляд історико-правових тенденцій виникнення та інституалізації спрощених судових процедур варто починати від епохи римського приватного права. Адже, як зазначає М.В.Вербіцька вдосконалення системи правосуддя Римської держави впродовж різних періодів її існування відбулося саме завдяки спрощенню судового процесу, [103, с.17] а саме трансформації римського правосуддя від надмірно формалізованого легісакційного (*legis actio*) процесу до більш простого та доступного формулярного (*per formulas agere*) процесу, а потім і спрощеного екстраординарного процесу (*extra ordinem cognitio*) [84, с.85-86], який став скороченим провадженням без дотримання формальних норм попередніх судових процесів [72, с.144].

У римському праві сформувався праобраз сучасного наказного провадження. Так, вчені визначають першоджерелом судового наказу преторські інтердикти [103, с.18], які виникли під час існування легісакційного процесу як спосіб захисту права особи після вичерпання всіх доступних способів захисту у звичайному судовому процесі. Вказана процедура передбачала розслідування претором (*causae cognitio*) обставин, викладених особою, яка звернулася за преторським захистом. Якщо прохання такої особи було обґрунтованими, претор видавав іншій стороні безумовний персоналізований наказ про вчинення (*decretum*) або заборону (*interdictum*) вчинення певних дій.[141, с.4] З часом інтердиктне провадження стало досудовою формою захисту прав. Зі збільшенням кількості справ претор видавав інтердикти без розслідування обставин справи [103, с.18], тому вони набули загального характеру, були умовними, та не стосувалися безпосередньо відповідача, але були обов'язковими для нього [141, с.4], а інтердиктне провадження могло трансформуватися в позовне провадження, у випадку оскарження відповідачем інтердикту, будучи для нього правовою і фактичною підставою.[75, с.83]

З рецепцією римського права у право Середньовічної Європи останнє також зазнало потреби у спрощенні судових процедур. Так, в торгівельних містах Італії був розвинутий скорочений судовий процес для розгляду торговельних справ, вимог за векселями та іншими безспірними документами, про стягнення боргу та ін. Розмежування порядку судового розгляду на звичайний та скорочений було запозичене й в інші європейські юрисдикції. Тому в подальшій історії судочинства можна відмітити постійні прагнення до спрощення судових проваджень, і те, що запровадження скороченого провадження для виключних справ ставало загальним порядком судового розгляду [71, с.49]. У західноєвропейських юрисдикціях спрощення судових процедур мало ситуативний характер у випадках неявки сторін у судові засідання [103, с.19].

Західноєвропейська судова практика другої половини XIX століття також вказує на поширення застосування судового наказу у справах про задоволення

безспірних вимог [103, с.120]. В Австро-Угорській імперії особливий (спрощений) порядок розгляду був передбачений для проваджень за вексельними позовами, проваджень в третейському суді, включаючи й наказне провадження [75, с.60-61]. В законодавство Російської імперії наприкінці XIX – на початку XX століття було впроваджену спонукальне провадження, призначене для розгляду безспірних справ, яке за своєю процедурою нагадувало сучасне наказне провадження, та спрощене провадження для розгляду справ незначної складності та справ, які потребували термінового розгляду [83, с.65].

В період СРСР не було законодавчо визначеного спрощеного чи наказного провадження, проте існували позовна та окрема форми цивільного судочинства. У деяких справа окремого провадження передбачалася можливість видачі судових наказів до 1950-х років [75, с. 60-61]. Із прийняттям Цивільних процесуальних кодексів УРСР [22] та РСФРР [5] у 1960-х роках інститут наказного провадження зник з цивільного процесу.

У Європі у XX столітті було інституціалізовано право на справедливий суд (ст. 6) право на ефективний юридичний (ст. 13) [3], у тому числі судовий (ст. 8), захист [2]. Вагомим кроком до спрощення судових процедур і впровадження уніфікованих механізмів розгляду судових справ незначної складності стали Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам R (81) 7 від 14 травня 1981 року щодо шляхів спрощеного доступу до правосуддя [136] та № R (84) 5 від 28 лютого 1984 року щодо принципів цивільного судочинства з метою вдосконалення судової системи [137].

Подальший розвиток спрощених судових процедур в українському процесуальному праві буде досліджений в контексті гармонізації європейського законодавства та реформування системи правосуддя України в наступних розділах цієї роботи.

1.3. Спрощені судові процедури в іноземних юрисдикціях

Міжнародні інституції неодноразово підіймали питання підвищення доступності та ефективності судочинства, прискорення та спрощення судових процедур. Комітет Міністрів Ради Європи розробив та прийняв ряд рекомендацій державам-членам щодо вдосконалення системи правосуддя, забезпечення рівного та безперешкодного доступу до суду, та ефективності судового захисту.

Рекомендацією R (81) 7 від 14.05.1981 року стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя було вказано на необхідність спрощення судового процесу шляхом надання можливості представництва особи без залучення адвоката, коли з огляду на характер справи залучення адвоката є недоцільним або може перешкоджати доступові до правосуддя (п.4), прискорення провадження шляхом розробки заходів відносно неопротестованих або незаперечних позовних вимог, задля винесення остаточного рішення швидко, без формальностей, особистої явки сторін в суд чи зайвих витрат (п.9), та запровадження особливих процедур для судових справ про стягнення незначних сум, а також запровадження спрощеного порядку судових проваджень з відмовою від проведення судових засідань і обмеженням права на оскарження рішень у справах, що розглядалися у такому порядку(п. 15). [136]

Рекомендацією № R (84) 5 від 28.02.1984 року стосовно принципів цивільного судочинства, спрямованих на вдосконалення судової системи, державам-членам було рекомендовано вжити заходів, спрямованих на виокремлення і запровадження окремих правил стягнення за безспірними вимогами та справами про стягнення незначних сум для прискорення судового розгляду в таких справах з використанням спрощеної процедури ініціювання судового розгляду, відмовою від проведення судових засідань, а у випадках потреби обмеження їх кількості, здійснення лише усного або лише письмового провадження, залежно від обставин; заборона або обмеження подання заперечень і роз'яснень; пом'якшення процедури свідчення в суді, відмова від перерв у слуханнях або проведення засідання лише з короткими перервами;

призначення судового експерта *ex officio* або за клопотанням сторін на початку провадження, якщо це є можливим; активна участь суду у веденні справи, виклику свідків та слуханні свідчень (п. 8) [137].

Вказані рекомендації були враховані як в національному законодавстві для вдосконалення вже наявних спрощених процедур, так і на загально-європейському рівні.

1.3.1. Спрощені судові процедури та підстави їх застосування за національним законодавством іноземних країн

Спрощені судові процедури цивільних та/або господарських справах в різних їх варіаціях є включені до національного законодавства багатьох іноземних країн. Поруч за схожими у різних юрисдикціях провадженням щодо розгляду дрібних позовів (*small claims*) та наказним провадженням зустрічаються також сумарне провадження, прискорене провадження, провадження щодо зобов'язання вчинення певних дій та ін.

Вчені виділяють дві основні моделі наказного провадження: документарну («*evidence*» model) та бездокументарну («*no-evidence*» model) [105, с. 9]. Документарна модель (у Бельгії, Франції, Греції, Люксембурзі, Італії та Іспанії) [67, с.220] передбачає видачу наказу тільки за вимогами, обґрунтованість яких доведена через призму дослідження судом наданих заявником письмових доказів, а виданий наказ може бути оскаржений боржником у встановленому законом порядку [105, с. 9]. Бездокументарна модель (у Австрії, Фінляндії, Німеччини, Швеції та Португалії) [67, с.220] не передбачає дослідження судом обґрунтованості вимог заявника, при цьому забезпечуючи отримання наказу за умови відповідності заяви про видачу судового наказу формальним вимогам законодавства, [105, с.9] а процесуальний тягар покладається на боржника, своєчасне реагування якого на виданий наказ може блокувати його виконання [67, с.220].

У **Німеччині** процесуальне законодавство передбачає спрощені форми судового розгляду: «спонукальне провадження» [141, с.5] (Mahnverfahren), письмове провадження (Urkundenprozeß), частиною якого є провадження щодо стягнення за векселями (Wechselprozeß) [67, с.24]. Процедура Mahnverfahren за своєю суттю є альтернативним способом пред'явлення претензії кредитора для забезпечення виконання його грошових вимог, які виникли з договірних або позадоговірних відносин, і передбачає спрощений порядок розгляду справ про стягнення заборгованості без виклику відповідача до суду на підставі судового наказу. Кредитор заявляє свою вимогу боржнику за участю третьої сторони – центрального суду, при цьому суд не виконує функцій арбітра у справі, не встановлюючи обґрунтованості вимог кредитора, наявності правових підстав для задоволення його вимог, доручення про виконання вимог кредитора (сплату вказаної суми). У випадку скасування доручення про оплату за заявою боржника, кредитор може ініціювати розгляд справи у звичайному позовному провадженні. Якщо боржник ігнорує доручення про оплату, суд за заявою кредитора видає наказ про примусове виконання такого доручення про оплату. У випадку оскарження, боржником наказу про примусове виконання доручення про оплату воно підлягає безумовному скасуванню, а справа автоматично передається на розгляд звичайному позовному порядку. [130, с.52-53] Процедура спонукального провадження передбачає диференційовані форми звернення та участі у провадженні в залежності від суб'єкту заявника. [130, с.54] Унікальною особливістю німецького електронного наказного провадження, на відміну від аналогічних проваджень у інших юрисдикцій, є підсудність справ наказного провадження за місцезнаходженням (місцем проживання) позивача, а не відповідача. Особливістю цієї процедури є її повна автоматичність (перевірка заяв здійснюється комп'ютерною системою). [130, с.55]

У **Австрії** наказне провадження існує у двох формах: бездокументарне спонукальне провадження Mahnverfahren за німецьким зразком, та документарне наказне провадження Mandatverfahren. [133, с. 51-52]

У **Швейцарії** спрощені судові процедури існують у вигляді спрощеного провадження для розгляду дрібних позовів (*la procedure simplifiée*) [67, с.214], ціна позову яких не перевищує 30 тисяч швейцарських франків, [124, с.363] і сумарне провадження (*la procedure sommaire*) [67, с.214].

В **Естонії** діють письмове провадження, документарне провадження у справах щодо стягнення коштів за чеками або векселями, та позов щодо здійснення примусового виконання за договором іпотеки. [67, с.214]

Французька модель судочинства відрізняється диференційованою структурою спрощених судових процедур, зокрема і наказного провадження, і передбачає чотири процедури: наказ про сплату коштів (*injunction de payer*), наказ про вчинення певних дій (*injunction de faire*), процедура розгляду невідкладних справ (*référé*) та процедура винесення проміжного рішення за заявою (*procédure des ordonnances sur requête*). [105, с.15]

У **Швеції** виділяють дві форми прискореного провадження: сумарне провадження (*betalningsforelaggande*) для розгляду грошових вимог без обмеження їх суми, та спрощене провадження щодо сприяння кредиторів проти недобросовісного боржника (*handracking*), призначене для розгляду вимог щодо зобов'язання боржника вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення [133, с.51-52].

У судових системах **Англії та Уельсу** діють автоматичні провадження *Money Claims Online (MCOL)* та *Possession Claims Online (PCOL)*, які здійснюються окружними судами, а судовий розгляд заява про розгляд подається через Інтернет. MCOL передбачає спрощений порядок стягнення коштів без залучення сторін до судових засідань і застосовна до справ, у яких сума вимог, включаючи судові витрати та витрати на правничу допомогу не перевищує 100 тисяч фунтів стерлінгів (близько 125 тисяч євро), кількість відповідачів не перевищує двох. PCOL застосовується для відновлення права володіння нерухомим майном (земельними ділянками, житловими приміщеннями тощо), а саме: витребування майна орендодавцем у орендаря у зв'язку з простроченням сплати орендних платежів, витребування майна заставодержателем у

заставаодавця у зв'язку з простроченням внесення іпотечних платежів. Додатково до вказаних вимог можуть бути заявлені вимоги про стягнення орендної плати чи іпотечних платежів, разом з процентами та витратами на їх стягнення. Умовою застосування вказаних процедур є місце проживання обидвох зі сторін в межах Англії та Уельсу. [110]

В англійському процесі, у якому вчені відносять до спрощених судових процедур заочний розгляд справи у випадку неявки відповідача, який спрямований на реалізацію принципу процесуальної економії. При цьому ухвалення заочних судових рішень є по суті максимально формалізованою адміністративною процедурою, але при цьому заочне рішення має таку ж юридичну силу, як і звичайне. [89, с. 16]

У **Канаді** спрощена процедура розгляду справ існує як форма позовного провадження, і застосовується при розгляді справ щодо грошових вимог, нерухомого майна або вимог щодо права приватної власності, із ціною позову, що не перевищує 200 тисяч канадських доларів. [112]

Як бачимо, спрощені судові процедури є поширеним правовим явищем, а тенденція спрощення судочинства, його прискорення, підвищення його доступності та ефективності є реакцією на активні глобалізаційні процеси та динамічний розвиток суспільних відносин.

1.3.2. Спрощені судові процедури у процесуальному праві Європейського Союзу

Початкові кроки гармонізації та уніфікації Європейського законодавства щодо підвищення ефективності судового захисту були спрямовані на оптимізацію процесу виконання судових рішень і визначалися прийняттям Брюссельської конвенції від 27.09.1968 року [1] та Регламенту № 44/2001 від 22.12.2000 року (Брюссель I) [125] щодо юрисдикції, визнання та виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах. Наступним кроком стало прийняття Європейським парламентом Регламенту № 805/2004 від 21.04.2004

року (далі – Регламент № 805/2004), яким був впроваджений Європейський виконавчий наказ щодо безспірних вимог (European Enforcement Order for uncontested claims, далі - ЕЕО) [115] – процедура спрощеного процесу вирішення справи щодо безспірних вимог та *«вільного руху відповідних судових рішень»* [87,с. 141] (автоматичне визнання та виконання такого наказу без вчинення додаткових дій).

Продовжуючи курс гармонізації Європейського законодавства для підвищення ефективності правосуддя, його спрощення та прискорення Європейська комісія ухвалила Green Paper on a European order for payment procedure and on measures to simplify and speed up small claims litigation від 20.12.2002 року, у якій визнала наявні проблеми доступу до правосуддя при стягненні коштів у безспірному порядку та розгляді позовів з незначною сумою вимог та запропонувала запровадити процедури Європейського порядку стягнення коштів за безспірними вимогами та заходи для спрощення та прискорення розгляду дрібних позовів.[114] Запропоновані ідеї були доопрацьовані та втілені Європейським Парламентом і Радою ЄС у наступних регламентах. Так, Регламентом № 1896/2006 від 12.12.2006 року, який набув чинності 12.12.2008 року (далі – Регламент № 1896/2006) впроваджено Європейську процедуру стягнення у справах щодо неоспорюваних грошових вимог - The European Order for Payment Procedure (далі - ЕОП) [111], Регламентом № 861/2007 від 11.07.2007 року, який набув чинності 01.01.2009 року (далі – Регламент № 861/2007) - Європейська процедура розгляду дрібних позовів - The European Small Claims Procedure (далі - ЕССП) [128], які діють на всій території ЄС, крім Данії, з особливостями, обумовленими національним законодавством держав-учасниць.

Метою впровадження вказаних процедур було спрощення, пришвидшення судового розгляду цивільних та комерційних (господарських) транскордонних¹ спорів з одночасним зменшенням судових витрат, та забезпеченням

¹ Транскордонними є справи, у яких держава-член ЄС місцезнаходження (місця проживання) принаймні однієї зі сторін справи відмінна від держави-члена ЄС місцезнаходження суду. [111, ст. 3; 128, ст. 3]

процесуальної економії. Вони також є альтернативними способами захисту прав і не перешкоджають зверненню до суду у порядку, встановленого національним законодавством держав-учасниць ЄС. Обидві процедури передбачають звернення до суду за стандартними формами, встановленими регламентами.

Процедури ESCP та EOP не застосовні у публічних спорах, а саме: у спорах з митницею щодо стягнення митних платежів, справах про стягнення заробітної плати, у адміністративних справах щодо притягнення до відповідальності держави за дії та бездіяльність державних органів при здійсненні державних повноважень ("*acta iure imperii*"). Крім того, встановлений також перелік справ, у яких судовий розгляд не може здійснюватися за жодною з вказаних процедур, а саме: у спорах щодо визначення статусу чи правоздатності фізичних осіб; у сімейних спорах (щодо майнових прав у шлюбних відносинах, зобов'язання з утримання), спадкування та правонаступництва; у справах про банкрутство, провадженнях, пов'язаних з ліквідацією неплатоспроможних юридичних осіб, юридичних механізмів, мирових угод, справ у зведених та зразкових справах; у справах щодо соціального забезпечення; у арбітражі; у трудових спорах; спорів щодо оренди нерухомого майна, за винятком спорів щодо виконання грошових зобов'язань; порушення права на приватність та особистих немайнових прав, у тому числі спорів про спростування недостовірної інформації. На відміну від процедури ESCP, за процедурою EOP можуть бути розглянуті вимоги щодо трудових відносин, але EOP не підлягає застосуванню при пред'явленні вимог, що виникають із позадоговірних зобов'язань, за виключенням тих, що були предметом угоди між сторонами або щодо яких мало місце визнання боргу або такі вимоги стосуються ліквідної заборгованості, що виникає зі спільної власності на майно. [111, ст. 2; 128, ст. 2]

Європейська процедура видачі наказу для сплати [87, с.142] призначена для стягнення з боржника коштів за простроченими грошовими зобов'язаннями, включаючи суму боргу та процентів за прострочення їх виконання, без встановлених лімітів такої суми вимог. Процедура передбачає обмін документами за стандартними формами, що значно оптимізує судовий процес та

забезпечує можливість участі у судовій справі без залучення юриста. Заявник звертається до суду шляхом заповнення стандартної форми заяви - форма А (ст. 7); суд аналізує заяву і у випадку наявних в ній неточностей або недоліків повідомляє заявника про необхідність їх усунення шляхом заповнення форми В (ст. 9), у випадку часткової невідповідності вимог заявника процедурі ЕОР, суд повідомляє його про це, використовуючи форму С (ст. 10); за результатами розгляду вимог заявника суд або відмовляє у їх задоволенні, повідомляючи про це заявника заповненою формою D (ст. 11), або видає наказ про оплату за формою Е з обов'язковим доповненням формою А та В (ст. 12), після чого надсилає їх стягувачу та боржнику; для оскарження наказу про оплату боржник подає заяву за формою F (ст. 16); на виконання наказу про оплату, який набув законної сили суд видає виконавчий документ за формою G (ст. 18).[111]

Процедура ЕОР не застосовується у випадках, якщо обидві сторони мають місцезнаходження або місце постійного перебування у одній юрисдикції, а майно боржника, на яке може бути звернено стягнення знаходиться в іншій, тому, якщо національним законодавством країни-члена ЄС, в якій буде здійснюватися видача наказу, не буде передбачено застосування процедури ЕОР, примусове виконання такого наказу можливе виключно в межах такої країни. [79, с.178]

На початках існування процедури ЕОР, науковці критично оцінили її, зауваживши, що спрощений порядок розгляду справ викликає сумніви у дотриманні фундаментальних принципів та гарантій судочинства, у тому числі вказаних у ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, оскільки такий порядок правосуддя обмежує можливості перегляду, що загрожує якості правосуддя. [77, с.37] Однак у 2015 році Європейська Комісія відзвітувала про задовільний характер функціонування ЕОР, не виявивши критичних моментів. [129, с.10] Комісія також констатувала непопулярність процедури через низьку обізнаність щодо неї, вказавши на необхідність інформування щодо неї, а також на подальше покращення процедури, зокрема перетворення її на електронне провадження. [129, с. 12]

Процедура розгляду дрібних позовів застосовується у транскордонних цивільних або комерційних справах, ціна позову яких не перевищує 5 000 євро станом на дату отримання судом заяви про розгляд справи, не враховуючи процентів, судових витрат та витрат на правову допомогу. [126, ст. 2]

Процедура ESCP передбачає звернення позивача до суду за місцезнаходженням відповідача шляхом заповнення стандартної форми позовної заяви (форма А). Суд перевіряє позовну заяву правильність її заповнення, зрозумілість та відповідність процедурі ESCP позовних вимог, та у разі виявлення недоліків повідомляє позивача про необхідність їх усунення шляхом заповнення та направлення йому форми В (ст. 4). Якщо позовна заява заповнена правильно та зрозуміло або недоліки в ній були усунуті позивачем, суд направляє її з доданими до неї документами, заповнюючи першу частину форми С, відповідачеві. Відповідач протягом 30 днів з моменту отримання документів від суду, надає відзив на позов шляхом заповнення другої частини форми С, яку направляє до суду разом з документами на підтвердження своєї позиції. Відповідач також може подати зустрічний позов шляхом заповнення та направлення стандартної форми А. Якщо ціна позову за зустрічним позовом перевищуватиме 5 000 євро, справа буде розглядатися судом у загальному позовному порядку, передбаченому національними законодавством (ст. 5). Протягом 14 днів з дня отримання документів від відповідача суд направляє їх позивачеві. У випадку подання зустрічного позову, позивач має право протягом 30 днів подати відзив на позов (ст. 5). Суд протягом 30 днів з моменту отримання відповіді від відповідача має прийняти одне з рішень: винести рішення по справі, витребувати у сторін додаткові документи чи письмові пояснення, а у виняткових випадках викликати сторін в судове засідання. Рішення по справі має бути прийняте протягом 30 днів від дня проведення судового засідання (ст. 7-8). Оскарження рішень прийнятих за процедурою ESCP можливе у виняткових випадках (порушення процедури повідомлення про проведення судового засідання, сторіні не було надано достатньо часу для організації свого захисту, відсутність можливості захищатися в суді через надзвичайні обставини) і

регулюється національним законодавством держави місцезнаходження суду, який прийняв таке рішення (ст. 15-17). [128]

Дослідники вказують на ефективність та масовий характер застосування процедури ESCP при захисті прав учасників цивільних та господарських транскордонних справ. Зокрема, виділяють ефективність процедури ESCP для захисту майнових прав інтелектуальної власності, наприклад, стягнення авторської винагороди, ліцензійних платежів тощо. [96, с.96]

Виконання рішень, прийнятих за процедурами ЕОР та ESCP регулюється Регламентом № 1215/2012 від 12.12.2012 року (Брюссель I recast), який замінив Регламент № 44/2001 і встановив автоматичну процедуру виконання транскордонних судових рішень на території ЄС, крім Данії, і скасував процедуру екзекватури для виконання рішень, ухвалених судами держав-членів ЄС.[127]

К. Крамер (X. Kramer) слушно зауважує, що попередні регламенти фундаментально не відрізняються від традиційних двосторонніх угод у галузі міжнародного приватного та міжнародного процесуального права, тоді як процедури ЕОР та ESCP мають інший підхід і створили автономну європейську систему процесу розгляду цивільних та комерційних спорів, що з огляду на початкове політичне небажання гармонізувати цивільний процес є важливим крок у розвитку європейського судочинства, його спрощення, пришвидшення та здешевлення. [76, с.1 (253)]

На нашу думку, впровадження процедур ЕОР та ESCP є вагомим та позитивним кроком у напрямку оперативного та ефективного розгляду транскордонних цивільних та комерційних справ. Використання єдиних для ЄС процедур забезпечує рівний та безперешкодний доступ до правосуддя і цілком відповідає вимогам практики, адже активні глобалізаційні та гармонізаційні економічні процеси, розвиток міжнародних приватно-правових відносин вимагають належної реакції судових систем.

1.3.3.Спрощені процедури розгляду у міжнародних арбітражах

Міжнародні арбітражні інституції активно впроваджують спрощені та прискорені процедури розгляду справ, особливостями яких є: скорочення строків розгляду справи, зменшення витрат на розгляд справи (зменшення арбітражних зборів та витрат на представництво), розгляд справи одним арбітром, однорівневий розгляд справи без можливості апеляційного перегляду арбітражного рішення, відсутність усного розгляду справи або проведення його у виняткових випадках, обмежений обсяг документів, що подається сторонами, та строки їх подання. Спрощені та прискорені арбітражні процедури є альтернативними щодо звичайних процедур і можуть бути застосовані тільки у випадку досягнення сторонами справи домовленості про це в арбітражному застереженні або безпосередньо перед розглядом справи в арбітражі.

Арбітраж при Лондонській асоціації морських арбітрів застосовують Small Claims Procedure для розгляду дрібних позовів. Обмеження суми позовних вимог у 100 тисяч доларів США (без урахування процентів та витрат на розгляд) для застосування спрощеної процедури, встановлене правилами процедури, має рекомендаційний характер, тому сторони можуть узгодити будь-яку іншу суму такого ліміту. [116, ст. 1] Складність питань, що підлягають розгляду в межах справи, при призначенні спрощеної процедури розгляду справи до уваги не береться. [113] Спрощена процедура арбітражу передбачає обмеження сторін у поданні заяв та пояснень строках та за обсягом (обмеження кількості слів). [116, ст. 5]

Арбітражний регламент Міжнародної торгової палати передбачає можливість застосування прискореної процедури розгляду справи за домовленістю сторін для справ, у яких сума вимог не перевищує 2 мільйони доларів США. Строк винесення остаточного рішення становить 6 місяців від дати проведення конференції з управління справою без проведення усних слухань. Допускається також спрощення форми арбітражного рішення,

винесеного у порядку спрощеної процедури розгляду справи, скорочення його описової та мотивувальної частини. [117]

У Стокгольмському арбітражі окремо діють процедури спрощеного (summary) та прискореного (expedited) розгляду справ. Спрощена процедура може бути застосована без попереднього погодження сторонами за клопотанням однієї зі сторін справи для прийняття рішення по одному або більше питаннях факту або права без здійснення всіх процесуальних дій, які зазвичай вчиняються при розгляді справи в арбітражі. [118, ст. 39] Прискорена арбітражна процедура не обмежується сумою вимог та застосовується за домовленістю сторін з посиланням на конкретний регламент. [119]

Віденський міжнародний арбітраж здійснює розгляд за прощеною процедурою (beschleunigtes verfahren) за попереднім узгодженням сторін, за якою одноосібний арбітр приймає рішення протягом 6 місяців з моменту отримання справи на розгляд. Сторони обмежені в поданні письмових заяв та пояснень (по два на кожну зі сторін) зі строком їх подання у 15 днів. [120, ст. 45]

У Гонконгському міжнародному арбітражі прискорена процедура розгляду застосовується у випадка виняткової терміновості справи, сума спору (сума позовних вимог та зустрічних вимог) не перевищує 25 млн гонконгських доларів (3,225 млн доларів США) або за згодою сторін. Строк винесення рішення складає 6 місяців від передачі справи на розгляд одноособову арбітру. [121, ст. 42]

Міжнародний арбітраж при Міжнародній Асоціації Торгівлі Зерном та Кормами використовує процедуру врегулювання простих спорів [122], а арбітраж Федерації Асоціацій Торгівлі Олійними Культурами, Насінням і Жирами – процедуру для дрібних спорів [123], призначені для розгляду справ з нескладними обставинами справи та незначними за розміром позовними вимогами. Вказані процедури є однорівневими та майже вдвічі дешевшими у порівнянні із звичайними процедурами розгляду.

Запровадження описаних процедур є необхідним та позитивним кроком міжнародних арбітражних інституцій. Головною перевагою таких процедур, на

нашу думку, є їх альтернативний характер. Сторони у справі можуть самостійно обрати спрощений порядок, маючи у пріоритеті швидкий, дешевий та ефективний арбітражний розгляд, свідомо відмовившись від частини своїх процесуальних прав (участь в усному слуханні, право на апеляційний перегляд рішення арбітражу тощо), що повністю відповідає принципу диспозитивності судового процесу, а також принципу правової визначеності.

1.4. Спрощені судові процедури в процесуальному законодавстві України

Зі здобуттям незалежності у 1991 році в Україні розпочався поступовий демонтаж застарілої судової системи, який супроводжувався змінами у процесуальному законодавстві, і був спрямований на відповідність принципам верховенства права, забезпечення ефективного захисту прав і свобод громадян. Процес інтеграції до Європейського співтовариства, а саме вступ до Ради Європи та Світової організації торгівлі, тривалий процес роботи на асоціацією з ЄС у 2000-х роках, став поштовхом до імплементації напрацювань Європейських інституцій у галузі судочинства в національне законодавство та гармонізації національного та європейського законодавства.

Законом № 251/97-ВР від 13.05.1997 року Арбітражний процесуальний кодекс України був доповнений ч. 2 ст. 69 було передбачено, що спори про стягнення заборгованості за опротестованими векселями повинні розглядатися господарськими судами у строк, що не перевищує одного місяця від дня отримання судом позовної заяви [9, п. 20]. Проте, крім скорочення строку законодавець не передбачив будь-яких інших заходів спрощення. З прийняттям ЦПК від 18.03.2004 року [20, р.2] у цивільному судочинстві з'являється наказне провадження як альтернативний порядок судового розгляду, яке із прийняттям Закону № 2453-VI від 07.07.2010 року [18] трансформується у обов'язковий безальтернативний порядок розгляду визначених категорій справ, що на нашу є спробою «примусового» спрощення судового процесу[21, р.2]. Законом № 2453-

VI від 07.07.2010 року в адміністративне судочинство було впроваджено інститут скороченого провадження для розгляду певних категорій справ з менш формалізованою письмовою процедурою розгляду без проведення судового засідання.[7, ст. 183-2]

З активним розвитком ринкової економіки, розвитком приватного сектору підприємництва, виходу їх на зовнішні ринки оновленням матеріального законодавства відбувалося поступове зростання соціальної ролі суду, поступово замінюючи понятійні способи вирішення спорів, тому навантаження на господарські суди зростало у геометричній прогресії. Значний ресурс господарських судів ішов на проведення фактично не потрібних дій, передбачених процесуальним законодавством. Як наслідок, мало місце перевантаження судів та неефективне використання ресурсів як судами, так і сторонами справи. Спрощення господарського процесу було вимогою теорії та практики права. Напередодні впровадження нових процесуальних кодексів у 2017 році вчені відзначали такі тенденції розвитку господарського процесу: уніфікація та гармонізація національної правової регламентації процесу з правовим регулюванням ЄС, тяжіння до диференційованого судового процесу, диференціації судових процедур та їх спрощення. [97, с. 12-19]

Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки в Україні було передбачено підвищення ефективності правосуддя та оптимізація повноважень судів різних юрисдикцій шляхом запровадження інструментів "електронного правосуддя", зменшення кількості стадій оскарження судових рішень, зменшення навантаження на суди, розширення переліку справ, які підлягають розгляду у порядку спрощеного провадження, запровадження ефективних процесуальних механізмів для розгляду справ щодо безспірних вимог (п. 5.4).[16]

15.12.2017 року набув чинності Закон України № 2147-VIII від 03.10.2017 року, за яким у цивільне, господарське та адміністративне судочинство було впроваджено спрощене позовне провадження для розгляду малозначних справ, справ незначної складності та справ, для яких пріоритетним є швидкий розгляд,

а у господарському процесі з'явилося наказне провадження для стягнення незначних сум за безспірними вимогами.[10] Поява вказаних процедур була вмотивована необхідністю мінімізувати «витрати організаційних, людських та фінансових ресурсів для розгляду судом справ незначної складності та таких, спір в яких фактично відсутній» (стор. 2) шляхом «диференціації правил розгляду справ залежно від їх складності, можливості мирного врегулювання спору, складу учасників, ціни позову тощо» (стор. 3) і спрямоване на прискорення розгляду нескладних та малозначних справ, за рахунок чого планувалося досягти дотримання розумних строків розгляду справ, процесуальної економії та зменшення навантаження на суди (стор. 5).[134] Прийняття Закону № 2147-VIII кроком гармонізації українського процесуального законодавства із загальносвітовими тенденціями впровадження та регламентації спрощених судових процедур.

1.5. Висновки до Розділу 1

Динамічність та різноманітність суспільних, у т.ч. господарських відносин, вимагають гнучкості судочинства, диференціації його процесуальних форм для забезпечення швидкого та ефективного поновлення у правах. Судовий захист має бути доступним та економічно доцільним. Засобом досягнення цієї мети виступають спрощені судові процедури.

За правовою природою спрощені судові процедури є альтернативними диференційованими процесуальними формами, відмінними від загального порядку розгляду справ. Вказані процедури призначені для розгляду певних категорій справ (незначний розмір вимог, безспірність вимог, особливий предмет позову тощо). Спрощені судові процедури характеризуються спрощеним порядком ініціювання судового розгляду, усіченим складом здійснюваних процесуальних дій та юридичних фактів необхідних для прийняття рішення, менш формалізованими вимогами до засобів доказування та процесуальних

документів, скороченим строком судового розгляду та обмеженням перегляду судового рішення.

До спрощених судових процедур у різних юрисдикціях відносять документарне та бездокументарне наказне провадження (про сплату коштів та/або вчинення певних дій), провадження у справах із малою ціною позову, сумарне провадження, прискорене провадження, процедура проміжних судових рішень, спрощений порядок розгляду у міжнародних арбітражах. На рівні ЄС для розгляду транскордонних цивільних і комерційних спорів існують Європейська процедура розгляду дрібних позовів, призначена для розгляду спорів з ціною позову до 5 000 євро, та Європейська процедура видачі наказу про оплату для розгляду безспірних вимог без обмеження суми стягнення. Судовий процес за вказаними процедурами ініціюється та супроводжується поданням документів за стандартизованими формами, що забезпечує зрозумілий доступ до судового розгляду без залучення адвоката. Вказані судові процедури є універсальними з особливостями, встановленими національним законодавством держав-членів, а прийняті під час судового розгляду рішення автоматично визнаються та виконуються на всій території ЄС. Крім Данії.

Імплементація спрощених судових процедур до процесуального права України зумовлена необхідністю налагодження ефективної системи судового захисту, тенденціями уніфікації та гармонізації українського та європейського процесуального законодавства. Наразі українське процесуальне законодавство передбачає такі спрощені судові процедури: наказне провадження у цивільному та господарському судочинстві, спрощене позовне провадження в цивільному, господарському та адміністративному судочинстві.

РОЗДІЛ 2. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Інститут наказного провадження є новим для господарсько процесу в Україні, тому майже не розглядається як предмет дослідження у вітчизняній правовій науці. Натомість визначення та особливості наказного провадження розглядаються науковцями здебільшого у галузі цивільного процесу, у якому процесуальна форма наказного провадження була запроваджена із прийняттям ЦПК у 2004 році.

2.1. Процесуально-правова сутність наказного провадження у господарському-процесуальному праві України

Зважаючи на новизну інституту наказного провадження для господарського процесу серед науковців ще не сформувалося єдиного підходу до його визначення, чинне законодавство теж не містить такої дефініції. Науковці господарського процесу підходять до визначення цього інституту через синтез визначень, що були сформульовані для наказного провадження у цивільному процесі. Такий підхід у визначенні не враховує галузевої специфіки господарського процесу, тому вважаємо, що сформульовані таким чином визначення не повністю відображають суть інституту наказного провадження саме у господарському процесі. То ж вважаємо за необхідне сформулювати власне визначення наказного провадження у господарському процесуальному праві. Пленум Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ Постановою від 23.12.2011 року № 14 запропонував своє визначення наказного провадження, а саме: *самостійний і спрощений вид судового провадження, призначений для розгляду окремих категорій справ, у якому за заявою стягувача суддя без судового засідання і виклику сторін по справі, на основі наявних у нього документів, поданих стягувачем, видає судовий наказ, який є особливою формою судового рішення.* [37, п.1] Зазначене

визначення охоплює ознаки та особливості цього інституту згідно чинної на момент його викладення редакції ЦПК України, проте згідно із Законом № 2147-VIII інститут наказного провадження зазнав змін, тому існує потреба у новому дослідженні інституту та виокремлення його характерних особливостей.

Вчені здебільшого пропонують трактувати наказне провадження як самостійний, особливий, спрощений вид судового провадження [81, с.67], особливу форму судового провадження [69, с.164], особливу форму спрощених судових процедур [89, с. 13] для розгляду справ за безспірними вимогами про стягнення незначних сум. З іншого боку деякі науковці взагалі не визнають наказне провадження процесом здійснення правосуддя, вказуючи на те, що наказне провадження є альтернативною допроцесуальною процедурою вирішення справи, метою якої є прискорення захисту прав кредитора та встановлення спірного чи безспірного характеру вимоги [70, с.62]. Також існує позиція, що наказне провадження не може вважатися формою диференціації судового процесу, а відповідно і спрощеним видом провадження, оскільки воно лежить за межами процесуальної форми, оскільки при видачі судового наказу відсутній судовий процес, тому наказне провадження є самостійною судовою процедурою щодо забезпечення безспірних матеріально-правових вимог. [73, с.37-38]

На нашу думку, такий підхід є помилковим. Правосуддям визнається правозастосовча діяльність суду з розгляду і вирішення у встановленому законом процесуальному порядку віднесених до його компетенції справ з метою охорони прав та свобод людини, прав і законних інтересів юридичних осіб та інтересів держави [142]. Під час вирішення справи у порядку наказного провадження суд перевіряє та аналізує надані заявником докази на предмет їх належності, вірогідності та допустимості, встановлює реальність обставин, що є підставою звернення до суду і на підставі них здійснює правозастосовну діяльність норм матеріального та процесуального права, визначаючи наявність достатніх підстав для задоволення вимог заявника, і видаючи судовий наказ чи відмовляючи у його видачі. Результатом такого розгляду є судовий акт, який встановлює для

учасників провадження певні права та обов'язки. За аналогією тоді вирішення справи за неявки відповідача і неподання ним ані заяв по суті справи, ані доказів, вирішення справи на підставі наданих позивачем доказів, теж не повинно вважатися правосуддям.

Чинне законодавство не містить поділу судочинства на види, проте виходячи з аналізу ст. 21 Закону України № 1402-VIII від 02.06.2016 року (зі змінами) «Про судоустрій і статус суддів» [19] видами судочинства є цивільне, господарське, кримінальне, адміністративне судочинство, тому визначати наказне провадження як вид судочинства не вірно. На нашу думку, законодавець вірно визначив наказне провадження як форму господарського судочинства. Юридична енциклопедія за редакцією Ю.С.Шемчушенка містить визначення процесуальної форми як *сукупності правових приписів, що визначають підстави, умови і послідовність здійснення судочинства, інших нормативно передбачених видів провадження та їх документарного оформлення*. [143] Інститут наказного провадження у господарському судочинстві є сукупністю правових норм, що встановлюють порядок розгляду справи від моменту подання заяви до суду і до набрання законної сили наказом.

Враховуючи викладене, наказне провадження потрібно розглядати як самостійну диференційовану господарсько-процесуальну форму, особливості та ознаки якої будуть сформульовані у наступних підрозділах.

2.2. Нормативно-правове регулювання наказного провадження у господарському процесі України

Підхід законодавця до регулювання наказного провадження в господарському процесі викликав палкі дискусії серед практиків права, які пророкували неефективність, обмеженість його застосування і як наслідок абсолютну непопулярність його як форми судового захисту.

2.2.1. Категорії справ, що розглядаються у порядку наказного провадження

Наказне провадження у господарському процесі характеризується усіченим суб'єктним складом [86, с.305]. Відповідно до ч. 2 ст.41 та ч. 3 ст. 147 ГПК України учасниками справи у наказному провадженні є заявник та боржник, які мають статус юридичної особи або фізичної особи-підприємця. [4] Зазначені норми встановлюють прерогативу суб'єктної юрисдикції над предметною, обмежуючи суб'єктний склад осіб, що мають право на звернення до господарського суду в порядку наказного провадження, а саме виключає можливість такого звернення фізичними особами, які не є підприємцями. Відповідно до ч. 2 ст. 147 ГПК України заявником може бути особа, якій належить право вимоги. Разом з тим, у вказаній нормі немає вказівки на правову підставу виникнення такого права. Вказані норми виключають можливість звернення в порядку наказного провадження фізичних осіб-поручителів за тристоронніми договорами поруки, укладеними на забезпечення виконання основного зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи – підприємці, до боржника в основному зобов'язанні у порядку регресу за виконане ними грошове зобов'язання перед кредитором.

У ГПК України не визначено переліку справ, що розглядаються у порядку наказного провадження, а наведено лише їх ознаки. Відповідно до ч.1 ст. 148 ГПК України у господарському процесі у порядку наказного провадження можуть розглядатися справи, предметом розгляду яких є безспірні вимоги про стягнення грошових сум незначного розміру, що є заборгованістю за договором, укладеним у письмовій, у т.ч. електронній, формі. Незначними є суми, які не перевищують 100 прожиткових мінімумів на працездатну особу, що станом на 2020 рік складає 210 200,00 гривень [14, ст. 7]. Погоджуємося із пропозицією Господарського суду міста Києва про підвищення граничного розміру грошових вимог, що підлягають розгляду за правилами наказного провадження [131], оскільки встановлене обмеження суми в чинній редакції суттєво обмежує

кількість справ, які можуть бути вирішені у порядку наказного провадження. Господарські операції здебільшого здійснюються на суми, що перевищують вказаний ліміт. Пропонуємо збільшити розмір вказаних вимог до 500 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, оскільки це розвантажить господарські суди. Наприклад, у 2019 році серед пред'явлених вимог про стягнення коштів у порядку наказного та позовного провадження, вимоги на суму, що перевищує 500 розмірів прожиткових мінімумів на працездатну особу, складають близько 15 %.[132, р.р. 1-2]

ГПК України не містить визначення або вичерпного переліку ані вимог, які у господарському процесі вважаються безспірними, ані доказів, які можуть свідчити про безспірність таких вимог. Поняття безспірності є умовним та суб'єктивним, а її наявність визначається на розсуд судді, тому вказане питання неодноразово коментувалося науковцями. Ю.В.Навроцька [90, с.432] та А.О.Згама зауважують, що сам факт звернення заявником до господарського суду за захистом своїх прав шляхом отримання судового наказу для примушування боржника до вчинення певних дій свідчить про суперечність поглядів заявника і боржника на наявність та виконання грошових зобов'язань [98, с.53]. Пленум ВСС України з розгляду цивільних і кримінальних справ у Постанові від 23.12.2011 року № 14 «Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження» зауважив, що факт невиконання боржником зобов'язань за договором без обґрунтування причин не свідчить про наявність спору про право [37, п. 9]. Вважаємо цю позицію цілком вірною, оскільки, якщо визначати безспірні вимоги, як такі, що визнаються і виконуються боржником, то суть наказного провадження буде зведена до того, що разом із заявою стягувача до суду також потрібно буде подавати заяву про визнання вимог боржником.

Разом з тим, можна погодитися позицією Н.В. Іванюти, яка думку вчених, що застосування наказного провадження не є свідченням відсутності спірних правовідносин між його учасниками, однак через очевидність вимоги заявника

відсутній спір про наявність самого права чи інтересу [86, с. 304].² Тобто, спір між учасниками наказного провадження стосується обов'язку боржника зі сплати коштів, а не права на отримання кредитором виконання зобов'язання боржником.

Т.Д.Суярко визначає складовими безспірності вимог в наказному провадженні *«надання заявником документів, його бажання скерувати провадження по такій спрощеній процедурі та мовчання боржника»* [101, с.156]. Не можемо погодитися із таким визначенням безспірності, адже кредитор, звертаючись до суду вважає свої вимоги обґрунтованими і безспірними і прагне отримати рішення якнайшвидше. Мовчазна згода боржника з вимогами виявляється вже після отримання ним судового наказу, а визначення безспірності вимог відбувається на етапі відкриття провадження.

Пленуму ВСС України з розгляду цивільних і кримінальних справ у Постанові від 23.12.2011 року № 14 «Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження» вказав, що наявність спору про право встановлюється судом у кожному окремому випадку. Так, наявність спору може бути встановлена за *«відсутністю документів, що підтверджують наявність суб'єктивного права у заявника; документів, що підтверджують порушення суб'єктивного права або документів, що підтверджують виникнення права вимоги.»* [37, п.9] На нашу думку, відсутність таких документів вказує на безпідставність заявлених вимог, а не на їх спірний характер, оскільки не має підтвердження виникнення або порушення права грошової вимоги.

На думку О.С.Фонової ознака безспірності вимог припускає наявність у заявника неспростовних доказів правомірності вимог, а саме: такі докази підтверджують обґрунтованість заявлених вимог, докази, які підтверджують визнання відповідачем боргу. [94, с.169] Разом з тим, можна погодитися із позицією О.Ю.Зуб, який вказує на те, що *«закріплення в законі переліку доказів,*

² Автор посилається на джерело:.. Господарський процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар/ за ред. С.О.Короеда. К.: Видавничий дім «Професіонал». 2018. 400с., с. 176

які б виступали безспірними – було б прямим порушенням принципу вільної оцінки доказів та поверненням до архаїчної теорії формальних доказів.» [100, с.57]

Доказами, які підтверджують правомірність вимог, можуть бути договір у письмовій формі, первинні документи (акти виконаних робіт, видаткові накладні, товаро-транспортні накладні та ін.). При аналізі судової практики постає питання, чи зобов'язаний стягувач доводити факт невиконання боржником грошового зобов'язання. Так, Київський апеляційний господарський суд залишив в силі ухвалу суду першої інстанції про відмову у видачі судового наказу, оскільки із заяви про видачу судового наказу не вбачається порушення права грошової вимоги, тому що : *«заявником не додано до заяви доказів, які б підтверджували неоплату відповідачем грошових коштів ... з моменту настання строку оплати та станом по день подачі даної заяви (що може бути підтверджено, крім іншого, довідкою обслуговуючого банку про ненадходження грошових коштів від боржника)»*. Така вимога, на нашу думку, занадто формалізує наказне провадження та виключає ознаку його спрощеності.

Разом з тим, виникає питання, які документи можуть бути доказами визнання вимог боржником. Таким доказом може бути акт звірки взаєморозрахунків сторін, підписаний уповноваженими представниками сторін за умови підкріплення його первинними документами, що засвідчують факт виникнення зобов'язань зі сплати коштів. *«Акт звірки взаєморозрахунків, підписаний сторонами, без подання первинних бухгалтерських документів, не може бути належним доказом надання послуг по договору.» [27]* Колегія суддів Східного апеляційного господарського суду вказала, що: *«акт звірки взаєморозрахунків не вважається документом, що підтверджує здійснення господарської операції між сторонами чи наявність зобов'язання за господарським договором, оскільки він не відповідає вимогам, що ставляться до первинних документів. Акт звіряння взаємних розрахунків доводить лише обставини про звіряння сторонами розрахунків між собою за певний період часу чи на конкретну дату. Правильність (достовірність) показників дебіторської чи кредиторської заборгованості цим актом не підтверджується. Тому він не є*

доказом про визнання боржником своїх грошових зобов'язань перед кредитором.» [35]

Неоднозначним є питання визначення категорій грошових вимог, що підлягають стягненню у наказного провадження. Так, крім суми основного боргу, кредитори також заявляють вимоги про стягнення сум штрафу, пені, трьох процентів річних та інфляційних втрат. У законодавстві поняття заборгованості не обмежене будь-якими категоріями платежів, проте у судовій практиці підходи кардинально різняться.

На початках існування наказного провадження у господарському процесі суди першої та апеляційної інстанції відмовляли у стягненні сум штрафу, пені, 3% річних та інфляційних втрат. Так, колегії суддів Одеського апеляційного господарського суду [30] та Львівського апеляційного господарського суду [29] визнали вірною відмову судів першої інстанції у видачі судового наказу в частині стягнення 3 % річних та інфляційних втрат, обґрунтувавши це тим, що такі вимоги *«не підлягають розгляду в порядку наказного провадження, оскільки ці вимоги не ґрунтуються на договорі.»* [29; 30] Київський апеляційний господарський суд вказав, що *«право кредитора вимагати сплати індексу інфляції та процентів річних є способами захисту його майнового права та інтересу, суть яких полягає у відшкодуванні матеріальних затрат кредитора від знецінення грошових коштів внаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації (плати) від боржника за користування утримуваними ним грошовими коштами, належними до сплати кредитору, а відтак не є заборгованістю за договором... враховуючи можливість стягнення в порядку наказного провадження виключно неоспорованої заборгованості, ... вимоги про стягнення 3% річних та інфляційних втрат не підлягають розгляду в порядку наказного провадження».* [27] Так, суди ігнорують похідний характер вимог про стягнення процентів річних та інфляційних втрат від основного зобов'язання за Договором, одночасно фактично вказуючи на спірний характер інфляційних втрат та процентів річних, право на стягнення яких передбачене законом, а підставою їх виникнення є прострочення виконання зобов'язань за договором.

Обґрунтовуючи відмову у задоволенні вимог про стягнення неустойки в порядку наказного провадження суди зазначають, що *«пеня (штраф) не є заборгованістю за договором, а являється штрафною санкцією, вимоги про сплату пені (штрафу) у зв'язку з порушенням грошових зобов'язань хоча й мають грошовий характер, але за своєю природою не є основним зобов'язанням, а є заходом відповідальності за порушення зобов'язань»*. [31, 53, 54, 57]

Спробу вирішити наявні проблему зробив Касаційний господарський суд, який вирішуючи справу № 903/125/18 виклав протилежну позицію, вказавши на те, що *«в розумінні ст. 625 Цивільного кодексу України інфляційні та проценти річні є частиною суми боргу, тобто є грошовим зобов'язанням, яке вираховується у відсотках від суми так само як і пеня. Законодавець не обмежував поняття «грошової заборгованості», визначеної ГПК УКРАЇНИ, певним її видом, а лише обмежив сумою такої заборгованості - сто розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, а положення ч.2 ст. 12, ч.1 ст.148 ГПК УКРАЇНИ не містять такої категорії як «неоспорована заборгованість»*[24], тому передав справу на новий розгляд. В результаті нового розгляду цієї справи було видано судовий наказ про стягнення пені, 3% річних та інфляційних втрат.[38] В подальшому Верховний Суд підтвердив цю практику, вказавши, що *«судовий наказ може бути виданий на вимогу про стягнення грошової суми заборгованості за договором, яка охоплює не тільки основний борг і проценти, але й неустойку, проценти річних та інфляційні втрати, за умови, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб»*. [134, с.51-52]

Проте, суди першої та апеляційної інстанції здебільшого не взяли до уваги цієї позиції та продовжують відмовляти стягненні штрафних санкцій [59; 61], процентів річних та інфляційних втрат [32] в порядку наказного провадження на тих же підставах [25]. Наприклад, Господарський суд Чернівецької області суд висловив позицію, що вимога про стягнення штрафу за договором безумовно підлягає розгляду у порядку позовного провадження. [66]

Ми вважаємо таку судову практику такою, що суперечить принципу визначеності, зокрема принципу законних очікувань. Вимоги про сплату неустойки, процентів річних та інфляційних втрат за прострочення виконання грошового зобов'язання за договором є похідними від зобов'язань зі сплати основного боргу. Іншими словами, вказані вимоги виникають у зв'язку та на підставі існування основного боргу за договором. На нашу думку, суди ігнорують похідний характер цих вимог, самотійно встановлюючи додаткові критерії відповідності вимог заявника ГПК України та на власний розсуд обмежено тлумачать поняття заборгованості, що не було обмежене законодавцем. Метою звернення до суду в порядку наказного провадження є швидке та маловитратне відновлення порушеного права на отримання виконання зобов'язання за договором, у тому числі відшкодування збитків завданих простроченням виконання грошових зобов'язань та штрафних санкцій, право на які у постраждалої сторони виникає на підставі договору. Наведена позиція повністю нівелює суть стягнення заборгованості за договором, виключаючи можливість у наказному провадженні отримати повне та належне виконання зобов'язання боржником.

На нашу думку, наведена судова практика є однією з причин непопулярності наказного провадження у господарському процесі. Так, у 2019 році до господарських судів першої інстанції у було подано майже у 4 рази менше заяв про видачу судового наказу, ніж позовних заяв із ціною позову до ста прожиткових мінімумів на працездатну особу. [132, р. 1]

Вчені також вказують на необхідність запровадження у наказному провадженні процедури розгляду заяв про добровільну сплату штрафних санкцій та збитків. [107, с.17] На нашу думку, категорія заборгованості має бути розширена та розтлумачена, як будь-які грошові вимоги, що виникають на підставі договору у письмовій формі, у т.ч. суми неустойки, процентів річних та інфляційних втрат.

В контексті дослідження наказного провадження в господарському процесі доцільно також розглянути інститут виконавчого напису нотаріуса. Так,

Постановою КМУ № 1172 від 26.09.1999 року встановлено перелік вимог та документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів [15]. Серед наведених видів вимог, на нашу думку, доцільно імплементувати до ГПК України можливість стягнення у порядку наказного провадження заборгованості з виплати дивідендів, оскільки безспірність вимог про її сплату може підтвердити визначеними переліком документів, та заборгованості за фінансовими аграрними розписками. Не можемо погодитися із пропозицією О.М.Стасюка щодо стягнення у порядку наказного провадження за аграрними розписками в цілому [91, с.93], оскільки стягнення за товарною аграрною розпискою, яка встановлює зобов'язання з поставки сільськогосподарської продукції, суперечитиме концепції наказного провадження.

Також вбачаємо за доцільне передбачити можливість стягнення у порядку наказного провадження грошових вимог, незалежно від їх суми, у таких категоріях справ:

- донарахування та стягнення пені, процентів річних та інфляційних втрат до моменту погашення заборгованості, що була стягнена рішенням господарського суду. Враховуючи положення ч.1 ст. 75 ГПК України обставини, які будуть підставою для стягнення коштів, вже є доведеними і не потребують повторного доведення стягувачем у наказному провадженні. Незважаючи те, що 01.01.2019 року набула чинності ч. 10 ст. 238 ГПК України, яка передбачає можливість суду зазначити в рішенні про нарахування відповідних відсотків або пені до моменту виконання рішення, у судовій практиці відсутня позитивна динаміка застосування судами першої інстанції вказаної норми, тому позивачі вимушені оскаржувати відмови у застосування ч. 10 ст. 238 ГПК України в судах апеляційній інстанції (наприклад, справи № 915/2188/19 [33] та № 906/869/19 [34]), що гальмує процес виконання рішення, збільшує витрати участь у справі. А можливість повторного звернення до суду із заявою про стягнення донарахованих пені та процентів річних до моменту погашення суми основного боргу є засобом підвищення оперативності та ефективності судового захисту;

- стягнення суми основного боргу та нарахованих на нього штрафних санкцій, процентів річних та інфляційних втрат, умови про сплату яких були визначені в мировій угоді при розгляді господарським судом іншої справи між учасниками провадження;
- стягнення заборгованості за угодами про відстрочення виконання зобов'язань боржника або договорів про реструктуризацію боргу. За умовами таких договорів боржник визнає наявність боргу, сторони узгоджують умови його погашення, тому вважаємо що позовне провадження у таких спорах є недоцільним та таким, що затягуватиме процес поновлення порушеного права.

2.2.2. Відкриття наказного провадження

Наказне провадження є альтернативним порядком судового розгляду, оскільки особа може звернутися з вимогами, вказаними у ч. 1 ст. 148 ГПК України у порядку наказного або спрощеного позовного провадження. Такий підхід законодавця заслуговує на позитивну оцінку, оскільки є реалізацією принципу диспозитивності судового процесу. Особа, звертаючись до суду, має можливість обирати порядок захисту порушених прав.

Зміст заяви про видачу судового наказу встановлені ст. 150 ГПК України. Заява про видачу судового наказу подається до суду у письмовій, у тому числі електронній, формі та підписується заявником. У випадку подання заяви в електронній формі до боржника, який має зареєстровану офіційну електронну адресу, подальшому будь-які процесуальні та інші документи, пов'язані з розглядом заяви, виключно в електронній формі.

Наказне провадження є найдешевшим способом судового захисту у господарській юрисдикції, оскільки за подання до господарського суду заяви про видачу судового наказу справляється судовий збір у розмірі 0,1 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (пп.2-1 та 2-2 п. 2 ч. 2 ст. 4 ЗУ «Про судовий збір») [17]. Так, для подання позовної заяви за аналогічними вимогами в порядку спрощеного позовного провадження позивач зобов'язаний

сплатити 2 102,00 – 3 153,00 грн судового збору. За подання заяви про видачу судового наказу за ідентичними вимогами сума судового збору складає 2 10,2 грн. Вважаємо, що встановлення такої ставки судового збору є реалізацією забезпечення рівного та безперешкодного доступу до суду. Відповідно до ч. 2 ст. 151 ГПК УКРАЇНИ у разі відмови у видачі судового наказу або скасування судового наказу сплачена заявником сума судового збору не повертається, проте вона буде зарахована до суми судового збору, встановленого за подання позовної заяви, у разі пред'явлення заявником позову до боржника у порядку спрощеного позовного провадження.

Заява про видачу судового наказу може бути відкликана заявником до моменту її розгляду.

2.2.3. Розгляд справи у порядку наказного провадження

Розгляд вимог у порядку наказного провадження відбувається суддею одноособово, письмово, без проведення судового засідання, що забезпечує швидкість такого розгляду та зниження навантаження на суди та є реалізацією принципу процесуальної економії.

Чинний ГПК УКРАЇНИ містить колізію щодо строків розгляду заяви про видачу судового наказу. Так суд відреагувати на заяву про видачу судового наказу у такі строки:

- протягом *десяти* днів винести ухвалу про передачу такої заяви та доданих до неї документів за підсудністю, якщо були порушені правила підсудності, (ч. 4 ст. 152 ГПК УКРАЇНИ) або за наявності підстав винести ухвалу про відмову у видачі судового наказу (ч. 2 ст. 152 ГПК УКРАЇНИ),
- протягом *п'яти* днів розглянути заяву і видати судовий наказ або відмовити у його видачі.

На нашу думку, зазначена колізія потребує узгодженості, тому вважаємо за доцільне встановити строк у 2 дні для винесення ухвали про передачу заяви про видачу судового наказу за підсудністю, та строк 5 днів для розгляду заяви

про видачу судового наказу. Вказані строки забезпечать оперативний розгляд справ у порядку наказного провадження.

Т.О.Гордієнко поділяє підстави для відмови у видачі судового наказу, передбачені ч.1 ст. 152 ГПК України, на матеріально-правові (пп. 5, 8) та процесуально-правові (п.п. 1, 2, 3, 4, 6, 7). Авторка проводить аналогію між процесуально –правовими підставами і підставами для відмови у відкритті позовного провадження та повернення позову без розгляду, та між матеріально-правовими підставами і відмовою у задоволенні позовних вимог. [80, с. 134] Не можемо цілком погодитися із запропонованими аналогіями. Вбачаємо доцільним розділи процесуально-правові підстави, та провести аналогію між п.п. 1, 2, 8 ч. 1 ст. 152 ГПК України та підставами для залишення позовної заяви без руху з можливістю повторного звернення до суду у випадку усунення недоліків, та між п.п. 3-7 ч. 1 ст. 152 ГПК України і підставами для відмови у відкритті позовного провадження і залишення позову без розгляду.

Вбачаємо за доцільне привести у відповідність ч. 1 ст. 152 та ч. 1 ст. 153 ГПК України, а саме виключити з ч.1 ст. 153 ГПК України положення щодо п. 9 ч. 1 ст. 152 ГПК України як підстави, що не перешкоджає повторному зверненню із заявою про видачу судового наказу, оскільки п. 9 ч. 1 ст. 152 ГПК України був виключений з ГПК України на підставі Закону № 460-IX від 15.01.2020 року.[11, ч.4 ст. 1].

Серед наведених у ч.1 ст. 152 ГПК України підстав для відмови у видачі судового наказу виникає питання до п. 2, а саме: що мав на увазі законодавець під посадовим становищем і доцільності застосування цієї вимоги до заяви про видачу судового наказу. Так, у жодному з чинних нормативно-правових актів не міститься визначення «посадового становища». Якщо презюмувати, що під посадовим становищем законодавець мав на увазі посаду особи, яка підписує заяву про видачу судового наказу від імені юридичної особи чи фізичної особи-підприємця, то виникає питання практичної необхідності цього елементу заяви. Необхідним є підтверджувати наявність повноважень представника, і його посадове становище в даному випадку не має жодного практичного значення.

Зазначена підстава може бути приводом для відмов у видачі судового наказу з формальних підстав. Разом з тим, ані ч. 2 ст. 152, ані ч. 3 ст. 157 ГПК України не містять вимоги вказувати посадове становище особи, яка від імені боржника подає заяву про скасування судового наказу. Вважаємо за доцільне виключення цієї підстави відмови у видачі судового наказу з ГПК України.

2.2.4. Судовий наказ як особлива форма судового рішення

Підхід законодавця до форми та змісту судового наказу як особливої форми судового рішення теж викликає зауваження. Суперечливим є положення п. 7 ч. 1 ст. 155 ГПК України, яким визначено обов'язок суду вказувати в тексті судового наказу повідомлення про те, що під час розгляду вимог у порядку наказного провадження та видачі судового наказу суд не розглядав обґрунтованість заявлених стягувачем вимог по суті. Така вказівка у тексті ставить під сумнів його обґрунтованість як судового рішення, що суперечить вимогам, встановленим до судових рішень. Так, відповідно до ч. 1 ст. 236 ГПК України судові рішення повинні бути обґрунтованими, тобто таким, що ухвалені на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи (ч. 5 ст. 236 ГПК України). Спрощений та прискорений характер виключає можливість всебічного дослідження обставин справи, але водночас заявник зобов'язаний у заяві про видачу судового наказу викласти обставини на яких ґрунтуються його вимоги (п. 4 ч. 2 ст. 150 ГПК України) та надати письмові докази обставин, якими обґрунтовані його вимоги, але при цьому суд їх не перевіряє. Застосовуючи буквальне тлумачення вказаних норм ГПК України, можна сказати, що у порядку наказного провадження судом можуть бути задоволені необґрунтовані вимоги за умови дотримання формальних вимог до форми заяви про видачу судового наказу. Вказаний умовивід суперечить суті та призначенню судового захисту прав та суду як незалежного арбітра. Видача

судового наказу судом на виконання необґрунтованих вимог є порушенням принципу верховенства права. Крім того, виходячи із буквального тлумачення ч. 1 ст. 152 ГПК України на суд покладається обов'язок перевіряти обґрунтованість заявлених вимог. Так, пунктом 8 вказаної статті передбачено обов'язок суду відмовити у видачу судового наказу, якщо *«із поданої заяви не вбачається виникнення або порушення права грошової вимоги, за якою заявником подано заяву про видачу судового наказу»*.

Наразі інститут наказного провадження залишається не до кінця врегульованим: з одного боку заявник повинен довести правомірність та обґрунтованість своїх вимог документарним шляхом, з іншого боку – суд, зазначаючи про те, що він не перевіряє обґрунтованості заявлених вимог, вказує на те, що подані заявником докази не були дослідженні, тим самим знімаючи з себе відповідальність за прийняття неправосудних рішень. Тому вважаємо, що пункт 7 повинен бути вилучений з ч. 1 ст. 155 ГПК України.

Неоднозначним є питання структури судового наказу, який поєднує у собі два процесуальних документи: власне судове рішення та виконавчий документ, тому одночасно має відповідати вимогам, встановленим до обох документів. Так, ГПК України, не передбачає поділу судового наказу на вступну, описову, мотивувальну та резолютивну частини, як це передбачено для ухвал суду та рішень. Для судового наказу встановлено лише перелік реквізитів. І В.Андронов вказує на помилковість такого підходу з точки зору юридичної техніки. [102, с.278] Верховний Суд України, аналізуючи інститут наказного провадження у цивільному судочинстві вказав, що судовий наказ складається лише з двох частин: вступної та резолютивної, без викладення мотивувальної частини. [36] Н.В.Іванюта визначає специфічною особливістю наказного провадження відсутність у судовому наказі мотивувальної частини. [86, с. 305]

Вважаємо, що зазначені пропозиції поділу судового наказу такими, що суперечать чинному ГПК України. Судовий наказ є судовим рішенням в особливій формі, а тому повинен відповідати вимогам, встановленим для судових рішень. Відповідно до ч.1 ст. 236 ГПК України судові рішення повинно

бути обґрунтованим, тобто вмотивованим. Відповідно до п. 1 ч. 4 ст.155 ГПК України судовий наказ повинен містити посилання на закон, на підставі якого підлягають задоволенню заявлені вимоги, а відповідно до ч. 4 ст. 238 ГПК України норми права, які застосував суд та мотиви їх застосування містяться саме у мотивувальній частині судового рішення. Враховуючи інші елементи мотивувальної частини рішення, вказані у ч. 4 ст. 238 ГПК України, не можна назвати повноцінною мотивувальною частиною перелік правових норм. Але, враховуючи особливий характер судового наказу як судового рішення, можна говорити про наявність «усіченої» мотивувальної частини судового наказу, адже в ній суддя вказує не тільки норми процесуального права, але і матеріального, яким керується при прийнятті рішення у справі, тим самим обґрунтовуючи та мотивуючи судовий наказ. Враховуючи викладене, вважаємо, що судовий наказ складається з трьох структурних частин: вступної, мотивувальної та резолютивної.

Судовий наказ складається у двох примірниках по одному для суду та стягувача, боржнику надсилається тільки копія судового наказу

2.2.5. Скасування судового наказу

Боржник або орган чи особа, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, має право протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення копії судового наказу та доданих до неї документів подати заяву про його скасування до суду, який його видав. Враховуючи те, що чинний ГПК УКРАЇНИ не встановлює для заяви про скасування судового наказу вимог щодо її обґрунтованості вважаємо такий строк непропорційним, адже строк розгляду судом заяви про видачу судового наказу складає 5 днів, перебільшеним і таким, що суперечить завданню оперативності наказного провадження. На нашу думку, доцільно зменшити строк для подання заяви про скасування судового наказу до 10 днів. За подання заяви про скасування судового наказу боржник повинен сплатити судовий збір в сумі, що складає, 0,05 прожиткового мінімуму на

працевдатну особу (105,10 грн станом на 2020 рік) (відповідно до пп.2-2 п. 2 ч. 2 ст. 4 ЗУ «Про судовий збір»[17] та ст. 7 ЗУ «Про державний бюджет України на 2020 рік[14]).

Вимоги до форми і змісту заяви про скасування судового наказу викладені у ст. 157 ГПК України. Варто зауважити, що вказаною статтею не встановлено обов'язку боржника доводити необґрунтованість вимог заявника, за якими був виданий судовий наказ. У разі дотримання формальних вимог до заяви про скасування судового наказу і відсутності підстав для її повернення, суд протягом двох днів з моменту отримання заяви повинен постановити ухвалу про скасування судового наказу, в якій роз'яснює заявнику його право звернутися до суду із тими самими вимогами в порядку спрощеного позовного провадження та за клопотанням боржника вирішує питання про поворот виконання.

Такий підхід до механізму перегляду судового наказу вважаємо недосконалим. Так, законодавець презюмує спірний характер вимог заявлених заявником у заяві про видачу судового наказу, якщо боржник звертається суду із заявою про скасування судового наказу. У такому випадку вимоги кредитора визнаються спірними та такими, що не підлягає розгляду у порядку наказного провадженню, на підставі чого судовий наказ підлягає скасуванню. При розгляді заяви про скасування судового наказу суд перевіряє її тільки на відповідність формальним вимогам статті 157 ГПК України. Відповідно до ч.3 ст. 158 ГПК України за відсутності підстав для повернення заяви про скасування судового наказу суд зобов'язаний у строк не пізніше двох днів після подання боржником заяви про скасування судового наказу скасувати такий судовий наказ шляхом постановлення ухвали про скасування судового наказу, у якій роз'яснити заявнику його право повторного звернення до суду з тими ж самими вимогами в порядку спрощеного позовного провадження. Так, суд не бере до уваги обґрунтованість заяви про скасування судового наказу, наявність у ній доводів та доказів, як спростовують вимоги заявника, оскільки *«... положення Господарського процесуального кодексу України не ставлять в залежність скасування судового наказу за заявою боржника від обґрунтованості його*

доводів, викладених у такій заяві, а лише передбачають необхідність зазначення в ній про повну або часткову необґрунтованість вимог стягувача (п. 5 ч. 3 ст. 157 Господарського процесуального кодексу України)» [50; 62; 63]

Не можемо погодитися із взазіркою О.З.Хотинської, на те, що факт звернення боржника до суду із заявою про скасування судового наказу вказує на незгоду боржника із заявленими вимогами, а отже, і на наявність спору. [95, с.35] На нашу думку, наявність безумовного права на скасування судового наказу без встановлення обґрунтованості та наявності правових підстав має наслідком зловживання недобросовісними боржниками процесуальними правами і затягування процесу судового розгляду справи. Як наслідок, інститут наказного провадження у господарському процесі в сучасному його вигляді може бути ефективним тільки у випадках добросовісного користування сторонами своїми процесуальними правами, коли є домовленість із боржником про те, що він не буде оскаржувати судовий наказ, або коли боржник не функціонує.

Варто зауважити, що у нормах ЦПК України у редакції від 07.07.2010 року було закладена концепція перегляду судового наказу. Так, звернення боржника із заявою про скасування судового наказу саме по собі не було підставою для його скасування. Суд, дослідивши обґрунтованість заяви боржника про скасування судового наказу, міг винести альтернативне рішення, а саме: відмовити у задоволенні такої заяви, змінити або скасувати судовий наказ (ст. 105-1) [21] Така редакція на нашу думку, є ефективнішою для наказного провадження, оскільки набуття чинності та виконання такого наказу залежало не від факту звернення боржника із заявою про скасування судового наказу, але й від обґрунтованості доводів щодо його скасування. Звичайно, такий механізм містив певні елементи позовного провадження і подовжував строк розгляду справи у порядку наказного провадження, проте у порівнянні із позовним порядком розгляду справи був швидшим та ефективнішим. Крім того, такий підхід забезпечує реалізацію принципів рівності та змагальності сторін у судовому процесі, забезпечує ефективність наказного провадження у захисті прав кредитора та дотриманні принципу остаточності судового рішення.

Враховуючи викладене, вважаємо за необхідне внесення змін до ГПК України в частині регулювання механізму скасування судового наказу, а саме:

1) встановлення строку для подання заяви про скасування судового наказу у десять днів;

2) передбачити обов'язок суду дослідження обґрунтованості заяви про скасування судового наказу з можливістю винесення однієї з наступних ухвал: про скасування судового наказу, про зміну судового наказу, про відмову у задоволенні заяви про скасування судового наказу, - з можливістю апеляційного оскарження таких ухвал.

2.2.6. Набрання законної сили та виконання судового наказу

Судовий наказ набуває законної сили протягом 5 днів після закінчення строку на подання заяви про скасування судового наказу, якщо така заява не була подана боржником (ч.1 ст. 159 ГПК України).

Суд видає під розписку або надсилає один примірник наказу стягувачу на його офіційну електронну адресу, або рекомендованим листом із повідомленням про вручення, чи цінним листом з описом вкладеного протягом п'яти днів після набрання ним законної сили у разі відсутності електронної офіційної адреси. Текст судового наказу має містити інформацію про веб-адресу такого судового наказу у Єдиному державному реєстрі судових рішень та Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, який станом на дату підготовки цієї роботи ще не створений. Разом з тим п. 3 розділу III Інструкції про організацію примусового виконання рішень передбачає обов'язкове подання стягувачем разом із заявою про примусове виконання рішення оригіналу судового наказу, тому у випадку направлення судового наказу на офіційну електронну адресу заявника. Останній вимушений звертатися до суду для отримання оригіналу (дублікату) судового наказу. Тому вважаємо за доцільне до введення в роботу Єдиного державного реєстру виконавчих документів передбачити обов'язкове направлення судового наказу заявнику поштою. Після введення в роботу Єдиного державного реєстру

виконавчих документів вважаємо за доцільне змінити порядок примусового виконання рішень з можливістю електронного обігу документів.

Не можемо погодитися з думкою Т.В.Колодницької, що судовий наказ має меншу юридичну силу, ніж судове рішення, оскільки його прийняття відбувається за «урізаною» моделлю господарської процесуальної форми [89, с.19]. На нашу думку, такий підхід знецінює судовий наказ як форму рішення. «Урізана» модель процесуальної форми» полягає саме в механізмі прийняття і можливостях скасування судового наказу. Юридична сила судового рішення полягає у здатності породжувати юридичні наслідки для сторін справи. Після набуття законної сили судовий наказ і судове рішення є однаковою мірою обов'язкові до виконання. Основною відмінністю судового наказу є те, що після набуття законної сили він автоматично вважається виконавчим документом. Тому судовий наказ має таку ж юридичну силу, як і судове рішення.

2.3. Висновки до Розділу 2

Наказне провадження у господарському процесуальному праві є самостійною альтернативною процесуальною формою для розгляду безспірних грошових вимог щодо стягнення сум, розмір яких не перевищує ста прожиткових мінімумів працездатних осіб, і передбачає розгляд справи у письмовому документарному провадженні одноосібним судом без проведення судового засідання у скорочені строки.

Недоліками інституту наказного провадження, які перешкоджають успішному та ефективному його функціонуванню є оціночний характер категорії безспірності вимог, невизначеність категорій грошових вимог, що можуть бути заявлені до стягнення у порядку наказного провадження, безумовний формалізований порядок скасування судового наказу боржником. На вирішення вказаних недоліків, вважаємо за необхідне, зміну правової регламентації судового розгляду у порядку наказного провадження шляхом внесення змін до ГПК України, а саме: збільшення граничної суми грошових вимог. Що можуть

бути предметом розгляду у порядку наказного провадження до 500 розмірів прожиткових мінімумів доходів громадян, визначення категорії заборгованості за договором без обмеження її сумою основного боргу, включення суми неустойки (штрафу і пені), процентів річних та інфляційних втрат до складу вимог, які підлягають розгляду у порядку наказного провадження; передбачення категорій справ, які підлягають розгляду у порядку наказного провадження, незалежно від суми пред'явлених вимог, зміна процедури оскарження судового наказу.

РОЗДІЛ 3. СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Інститут спрощеного позовного провадження в українському законодавстві став інтерпретацією провадження у справах за дрібними позовами, які існують в іноземних юрисдикціях. Спрощене позовне провадження є новим інститутом для українського судочинства в цілому, тому неодноразово ставало предметом дослідження, критики та дискусій низки вчених.

3.1. Процесуально-правова суть спрощеного позовного провадження у господарському процесуальному праві України

Серед науковців немає одностайності щодо правової природи та сутності спрощеного (позовного) провадження. Так, частина вчених визначають похідний характер спрощеного провадження від загального позовного провадження [82, с. 65-66] і визначає його як різновид позовного провадження або його специфічну форму [67, с.211]. Деякі вчені вважають спрощене провадження самостійною частиною господарського процесу, стверджуючи, що його запровадження вказує на переорієнтацію господарського процесу в цілому та диференціацію порядків судового розгляду [82, с.161]. О.С.Фонова вказує на автономну модель спрощеного позовного провадження, визначаючи його як субпровадження або певний підвид позовного провадження. [94, с.186]

Розглядаючи модель спрощеного провадження варто звернути увагу на місце розташування правових норм щодо регулювання спрощеного позовного провадження у Господарському процесуальному кодексі. Законодавець розташував вказані норми у главі 10 розділу III ГПК України, після порядку подання заяв по суті справи, відкриття провадження, розгляду справи по суті та винесення рішення, фактично поставивши його поруч з етапами розгляду справи. Такий структурний поділ ГПК України, на нашу думку, є причиною того, що

спрошене позовне провадження розглядається як структурна частина загального позовного порядку судового розгляду, і вказує на певну підпорядкованість спрошеного позовного провадження загальному порядку розгляду справ. Застосовуючи змістовний аналіз вказаних положень, вважаємо, що спрошене позовне провадження і загальне позовне провадження доцільно розглядати як повноправні самостійні частини позовної процесуальної форми захисту, а не як частину від цілого і ціле.

Т.В. Колодницька визначає спрошене позовне провадження в господарському судочинстві як *«особливу форму спрощених судових процедур в рамках господарського судочинства, що полягає у швидкому захисті прав, свобод та законних інтересів особи, на підставі малозначності заявлених вимог, наявності письмових документів, без проведення повноцінних судових засідань та з винесенням особливого судового рішення»*. [89, с.13] Зазначене визначення, хоч і враховує галузеву специфіку спрошеного позовного провадження у господарському процесі, на нашу думку такий підхід є не зовсім правильним. По-перше, поняття «спрощених судових процедур» є узагальнюючою категорією, яке об'єднує у собі різні процесуальні форми та процедури, що за своєю специфікою є менш складними та формалізованими, ніж звичайні ординарні форми провадження процесу. По-друге, вважаємо недоцільним виокремлювати серед спрощених судових процедур ще особливі їх форми, оскільки такі процедури за своєю суттю вже є особливими у порівнянні із загальним порядком. По-третє, відповідно до положень ГПК України у порядку спрошеного позовного провадження розглядаються не тільки малозначні справи, але й будь-які інші справи, відсутні у переліку ч. 4 ст. 247 ГПК України. По-четверте, виникає питання, чому автор виокремлює судові рішення, прийняте у порядку спрошеного позовного провадження, визнаючи його особливим. Таку ж ідею висуває О.Ю.Зуб [82, с.65]. Не можемо погодитися із такими твердженнями, оскільки законодавець не передбачив ані спрощення вимог до тексту такого рішення у порівнянні з судовими рішеннями, прийнятими у порядку загального позовного провадження, ані скорочення строку набрання рішенням законної

сили, ані спрощення порядку апеляційного оскарження, передбачивши тільки спрощений порядок перегляду рішень у малозначних справах та справах незначної складності (ч. 10 ст. 270, ч. 4 ст. 301 ГПК України).

О.О.Іванов доцільно вказує на те, що спрощене провадження у господарському процесі хоч і містить певні вилучення зі звичайної процедури розгляду справ, має відповідати цілям судочинства і розглядатись у суворій відповідності до встановленої процесуальної форми. [82, с. 162]

О.О.Іванов визначає ключовими ознаками спрощеного провадження у господарському судочинстві *«завершеність процесуального циклу в межах певної судової інстанції; скорочення кількості процесуальних дій або системна зміна способу їх вчинення; звуження процесуальних можливостей суду й учасників процесу; обмеженість застосування щодо визначеного кола справ»*. [82, с. 162] Варто зауважити умовний характер ознаки *завершеності процесуального циклу в межах певної судової інстанції*, що пов'язано з оціночними категоріями, використаними у ст. 287 ГПК України як підстави для касаційного перегляду малозначних справ, та з неоднозначною судовою практикою (буде розкрита в наступних підрозділах).

Вчені виділяють два критерії допустимості здійснення судового розгляду у порядку спрощеного позовного провадження, а саме: *1) матеріально правовий критерій, тобто майнові вимоги; 2) спеціальні критерії, як документарний характер, визначеність та інші*. [89, 12] На нашу думку, ціна позову є спірним критерієм для визначення спрощеного характеру справи, а до вказаного переліку варто додати необхідність швидкого розгляду справи.

Враховуючи викладене, пропонуємо визначати спрощене позовне провадження в господарському судочинстві як самостійну диференційовану форму позовного провадження, яка характеризується скороченим строком провадження, відсутністю низки елементів загального позовного порядку зі збереженням відповідності завданням судочинства та принципу верховенства права, і призначена для швидкого поновлення порушених прав у справах, повний

і всебічних розгляд яких можливий без застосування повноцінного загального позовного порядку розгляду справ.

3.2. Нормативно-правове регулювання спрощеного позовного провадження у господарському процесі України

Особливостями спрощеного позовного провадження, порівняно із загальним позовним порядком, є скорочені строки провадження (ст. 248 ГПК України), відсутність колегіального розгляду справи (лише одноосібний суд) (абз. 2 ч. 1 ст. 33 ГПК України), відсутність можливості розгляду зустрічного позову (ч. 7 ст. 180 ГПК України), переважний розгляд без повідомлення (виклику) сторін (ч. 2-5 ст. 252 ГПК України), обмеження засобів доказування [101, с. 156-157] та відсутність виклику свідків до суду (ч. 9 ст. 252 ГПК України), відсутність стадії судових дебатів (ч. 8 ст. 252 ГПК України), переважно дворівнева система розгляду справи (перша та апеляційна інстанція), обмеження касаційного перегляду справи (п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України).

До прийняття Закону № 2147-VIII у господарському процесі були спроби виняткового спрощення позовної процесуальної форми. О.С.Фонова вважає ситуативним та санкційним спрощенням процесу судового розгляду і відносить до спрощеної форми можливість здійснення повноцінного розгляду справи за відсутності відповідача та ненадання ним відзиву і витребуваних господарським судом документів, коли суд розглядав справу за наявними у ній матеріалами, що була передбачена ст. 75 Арбітражного процесуального кодексу України в редакції від 06.11.1991 року. [109, с.18] На нашу думку, описана процедура не може вважатися спрощеною формою судочинства, оскільки розгляд справи відбувався у загальному позовному провадженні, без диференціації його структури, а відступ від загального порядку і виключення певних елементів процесуальної форми були зумовлені неможливістю їх проведення через відсутність відповідача. Відмова від певних елементів порядку розгляду справи спрямована на своєчасний та ефективний захист прав позивача у справі.

3.2.1. Справи, що підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження

Застосовуючи системний аналіз статей 12 та 247 ГПК України, можна виокремити три категорії справ, які підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження, а саме: 1) малозначні, 2) справи незначної складності, малозначність яких встановлюється на розсуд судді, 3) інші справи, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи, крім справ передбачених ч. 4 ст. 247 ГПК України³. Чинне законодавство не містить універсальної легальної дефініції поняття «малозначності». Термін малозначних справ згадується у ст. 131-2 Конституції України, як підстава для застосування винятків з адвокатської монополії.

Вбачається неузгодженість норм ч. 3 та ч. 5 ст. 12 ГПК України. Так, у ч. 3 ст. 12 ГПК України законодавець розділяє як окремі категорії справ малозначні, справи незначної складності та справи, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи. У ч. 5 ст. 12 ГПК України законодавець об'єднує категорії малозначності та незначної складності в одну категорію малозначних справ. Вважаємо такий підхід помилковим, оскільки це призводить до неоднозначної практики правозастосування щодо підставі прийняття рішення про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження.

³ Відповідно до ч. 4 ст. 247 ГПК УКРАЇНИ тільки за правилами загального спрощеного провадження розглядаються справи: про банкрутство; за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство; у спорах, які виникають з корпоративних відносин, та спорах з правочинів щодо корпоративних прав (акцій); у спорах щодо захисту прав інтелектуальної власності, крім справ про стягнення грошової суми, розмір якої не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; у спорах, що виникають з відносин, пов'язаних із захистом економічної конкуренції, обмеженням монополізму в господарській діяльності, захистом від недобросовісної конкуренції; у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних такою посадовою особою юридичній особі її діями (бездіяльністю); у спорах щодо приватизації державного чи комунального майна; в яких ціна позову перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; щодо розгляду вимог, об'єднаних з вимогами у спорах, вказаних вище.

О. Белікова та Є.Белікова пропонують усунути цю розбіжність шляхом викладення ч.5 ст.12 ГПК України у такій редакції: *«5. Для цілей цього Кодексу малозначними справами є справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Для цілей цього Кодексу справами незначної складності є справи, у яких ціна позову не перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб та для яких пріоритетним є швидке вирішення»* [78, с.63]. Вбачаємо у такій редакції помилковий підхід, оскільки пріоритетність швидкого розгляду, необхідність термінового вирішення справи не вказує на простоту справи. Тому, на нашу думку, справи для яких пріоритетним є швидке вирішення є окремою категорією справ, розгляд яким має здійснюватися у порядку спрощеного позовного провадження не залежно від ціни позову.

Відповідно до п.1 ч.5 ст. 12 ГПК України справи, у яких ціна позову не перевищує 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб безумовно визнаються малозначними, тобто згідно з ч. 1 ст. 247 ГПК України такі справи мають завжди розглядатися у порядку спрощеного позовного провадження. Верховний суд підтвердив це, вказавши, що малозначна справа не може бути розглянута за правилами загального позовного провадження навіть з урахуванням критеріїв, установлених ч. 3 ст. 247 ГПК України. [134, с.75] Вважаємо таке категоричне положення помилковим, оскільки *«критерій малозначущості заявлених вимог не може бути підставою для встановлення факту простоти справи»* [74, с.110]. Семантично слово «малозначний» визначається як такий, який не має великого значення та впливу [139]. Результат розгляду певної справи має значення та вплив для її учасників, а не для суду. Тому малозначність справи має визначатися у кожному окремому випадку для учасників справи.

Також наявна неузгодженість між ч. 3 ст. 12 та ч. 1 та ч. 2 ст. 247 ГПК України. Якщо ч. 3 ст. 12 ГПК України встановлено критерії визначення справ, які можуть розглядатися у порядку спрощеного позовного провадження. Відповідно до ч.1 ст. 247 ГПК УКРАЇНИ у порядку спрощеного позовного

провадження розглядаються малозначні справи, а відповідно до ч.2 у порядку спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка справа, підвідомча господарській юрисдикції, за винятком справ, зазначених у ч. 4 ст. 247 ГПК України. Виходячи з буквального тлумачення вказаних норм, будь-яка справа, підвідомча господарській юрисдикції, за винятком тих, що вказані у ч. 4 ст. 247 ГПК України може бути визнана малозначною. Верховний Суд вказує на те, що такими є справи, щодо яких немає підстав для визнання їх малозначними або справами незначної складності в порядку ч. 5 ст. 12 ГПК України і, які одночасно не належать до переліку справ, що підлягають розгляду виключно у загальному позовному провадженні відповідно до ч. 4 ст. 247 ГПК України. [134, с.75] З урахуванням критеріїв, установлених ч. 3 ст. 247 ГПК України, лише за наявності клопотання позивача про це суд може прийняти рішення про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження. [134, с.75-76]

Співставивши ч.2 та ч. 5 ст. 12, ч. 1-2 та ч. 5 ст. 247 ГПК України вбачаємо колізію законодавства щодо критерії визнання справ малозначними та такими, що підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження. Так, з одного боку у ч. 5 ст. 12 ГПК України законодавець встановлює прив'язку до ціни позову, ігноруючи решту обставин справи, в ч.2 ст. 247 вказує, що будь-яка справа, крім встановлених ГПК України винятків може бути визнана малозначною, а у ч. 5 ст. 247 ГПК України знову повертається до прив'язки до ціни позову, ігноруючи інші критерії. Відсутність чітких і сталих критеріїв встановлення малозначності справи та ототожнення малозначних справ та справ, що можуть бути розглянуті у порядку спрощеного позовного провадження (ч. 1 ст. 247, п. г) ч. 3 ст. 287 ГПК України), створює широке поле для суб'єктивізму в порушення принципу правової визначеності та принципу законних очікувань сторін. Враховуючи наявність касаційних фільтрів для справ, що розглядалися у порядку спрощеного позовного провадження, наявність такої правової невизначеності створює загрозу порушення прав сторін справи на касаційний перегляд і масових звернень до суду касаційної інстанції для вирішення колізій, що виникають при розгляді справи.

Водночас, категорія «ціна позову», яка є визначальною для поняття малозначності, є характерною тільки для майнових спорів, тому виходячи з чинної редакції ГПК України спрощений позовний порядок розгляду справ призначений тільки для майнових спорів. Такої ж логіки дотримався Господарський суд Закарпатської області у справі у справі № 907/570/18, предметом якої було розірвання договору та стягнення 24 550 грн⁴ пені за договором, і відмовив у клопотанні про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження, пославшись на *«характер спірних правовідносин, заявлені позивачем вимоги та предмет доказування»*. [52]

Можна погодитися із зауваженнями науковців щодо сумнівності критерію малозначності заявлених вимог як основної підстави для спрощеного порядку розгляду справи, вказуючи на те, що ціна позову не може бути підставою для встановлення факту простоти справи та відсутності потреби у процесуальних діях, проведення яких можливе тільки у порядку загального позовного провадження. [88, с. 110; 74, с.110]

Погоджуємося із зауваженням О.С.Фонової, що категорія [безумовної] малозначності застосовується тільки для спорів грошового характеру. Проте і у таких випадках підхід судів неоднозначний. [94, с. 171] Так, Господарський суд Львівської області Ухвалою від 29.04.2020 року у справі № 914/637/20 про стягнення 170 461,85 грн змінив форму провадження зі спрощеного на загальне за клопотанням відповідача, мотивуючи це необхідністю перевірки повноважень представника позивача на представництво його в суді та на управління активами позивача. [58]

При вирішенні питання про віднесення справи до категорії малозначних чи справ незначної складності, суд виходить із критеріїв, визначених у ч. 3 ст. 247 ГПК України, тому постає питання який з вказаних критеріїв є вирішальним. Судова практика теж не виробила єдиної позиції з цього питання. Суди першої

⁴ Станом на дату подання позову ліміт грошових вимог для безумовного визнання справи малозначною становив 176 200,00 грн (100 x 1 762,00 = 176 200,00; ст. 7 ЗУ «Про державний бюджет України на 2018 рік»[12])

інстанції у мотивувальній частині ухвал не вказують який саме критерій із перерахованих у ч. 3 ст. 247 ГПК України є вирішальним у кожній конкретній справі при ухваленні рішення про відмову у розгляді справи у порядку спрощеного позовного провадження, або про перехід до розгляду справи у порядку загального позовного провадження за ініціативою суду. Таким чином, ані законодавство, ані судова практика не дає об'єктивних ознак для розмежування малозначних справ, справ незначної складності та справ, які не входять до переліку у ч. 4 ст. 247 ГПК України, але підлягають розгляду тільки за правилами загального позовного провадження. Вказані суперечності не знаходять вирішення у судовій практиці. Так, Ухвалою Господарського суду Житомирської області від 31.10.2019 року у справі № 906/1130/19 було, предметом розгляду якої було стягнення заборгованості за договором поставки з боржника та поручителя в сумі 182 571,62 грн⁵, було вирішено здійснювати розгляд справи за правилами загального позовного провадження [51]. Суд на власний розсуд відійшов від імперативної норми ч. 1 ст. 247 ГПК України, взявши за основу критерій п. 6 ч.3 ст. 247 ГПК України. У той же час, Господарський суд Луганської області у справі № 913/651/19, предметом якої було стягнення заборгованості в сумі 565 483,06 грн⁶ за аналогічним договором поставки з боржника, без клопотання позивача на власний розсуд вирішив здійснювати розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження [55].

Враховуючи описані проблеми, вважаємо за необхідне внесення змін до ГПК України, які б сформували єдиний підхід до визначення справ, що розглядаються у порядку спрощеного позовного провадження.

По-перше, мають бути чітко сформульований перелік справ, що можуть розглядатися у порядку спрощеного позовного провадження, і їх визначенням.

⁵ Згідно ст.7 ЗУ «Про державний бюджет України на 2019 рік» [13] розмір прожиткового мінімуму на працездатну особу складав 1921,00 грн. $1\,921,00 \times 100 = 191\,200,00$ грн – ліміт ціни позову для автоматичного визнання справи малозначною в силу ч. 5 ст. 12 ГПК УКРАЇНИ

⁶ Ліміт ціни позову справи незначної складності становив: $1\,921,00 \times 500 = 960\,500$ грн.

Мають бути розділені категорії малозначних справ та справ незначної складності, окремою категорією, незалежно від ціни позову, мають бути справи, для яких необхідним є оперативний розгляд справи.

По друге, вважаємо за доцільне встановлення альтернативного характеру спрощеного позовного провадження для усіх справ, що можуть розглядатися у вказаному порядку. Саме сторони своїм клопотанням мають спонукати суд призначити такий порядок розгляду з урахуванням всіх критеріїв, а не імперативна норма закону, яка все одно порушується судами.

3.2.2. Відкриття провадження та розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження

Відповідно до чинної редакції ГПК України, розгляд усіх справ, ціна позову яких не перевищує 100 розмірів прожиткових мінімумів для працездатної особи, здійснюється за правилами спрощеного позовного провадження (ч. 1 ст. 247 ГПК). У решті справ, позивач може заявити клопотання про розгляд всієї справи (а не певної її частини) в порядку спрощеного позовного провадження у письмовій формі одночасно з поданням позовної заяви або викласти у ній. Суд вирішує питання про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження в ухвалі про відкриття провадження. Так, суд має вирішити чи відноситься справа до малозначних, якщо вона не є такою в силу п.1 ч. 5 ст. 12 ГПК України.

А.О.Згама слушно звертає увагу на взаємозв'язок неточностей у визначенні малозначності справи за чинною редакцією ГПК та питань представництва.[99] Так, відповідно до ч. 4 ст. 131-2 Конституції України як виняток допускається відхід від адвокатської монополії при здійсненні представництва у малозначних справах. Жодна з інших норм не містить ані визначення малозначності, ані покликання на будь-яку іншу норму з таким легальним визначенням. Вказана норма розкривається і в ч. 2 ст. 58 ГПК України. У випадку підписання позовної заяви з ціною позову понад 100 розмірів

прожиткових мінімумів для працездатних осіб представником, який не має свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, і який вважає таку справу незначної складності, а відповідно малозначною в силу п. 2 ч. 5 ст. 12 ГПК України, суд у випадку прийняття рішення про розгляд справи у порядку загального позовного провадження має залишити позовну заяву без руху у зв'язку з тим, що вона підписана особою, яка не має на те повноважень (ч. 1 ст. 174 ГПК України). Таким чином, вказана колізія спричиняє суперечність норм ГПК України принципу правової визначеності, що доводить необхідності виокремлення категорії малозначних справ, ціна позову яких не перевищує 100 прожиткових мінімумів для працездатної особи.

У випадку подання клопотання щодо справ, що не є малозначними, суд вирішуючи питання про порядок розгляду справи може задовольнити клопотання та визначити строк відповідачу для подання заяви із запереченнями щодо розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження; або відмовити в задоволенні клопотання. У випадку подання відповідачем заперечень, суд враховуючи їх обґрунтованість приймає одне з рішень: або про залишення заяви відповідача без задоволення, або про розгляд справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням (ч. 2-5 ст. 250 ГПК України). Варто позитивно оцінити можливість відмови судом у задоволенні заперечення відповідача щодо розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження. Разом з тим, ГПК УКРАЇНИ не визначено, як можуть бути обґрунтовані заперечення відповідача, що спричиняє неоднозначну судову практику. Наприклад, у справі № 904/2697/19, предметом якої було стягнення 37 397,38 грн⁷, Господарський суд Сумської області всупереч ч. 7 ст. 250 ГПК України, задовольнив клопотання відповідача про розгляд справи у порядку загального позовного провадження. [64; 65] З ухвали суду не вбачається жодних

⁷ Згідно ст.7 ЗУ «Про державний бюджет України на 2019 рік» [13] розмір прожиткового мінімуму на працездатну особу складав 1921,00 грн. $1\,921,00 \times 100 = 191\,200,00$ грн – ліміт ціни позову для автоматичного визнання справи малозначною в силу ч. 5 ст. 12 ГПК УКРАЇНИ

обґрунтувань відповідача про необхідність проведення будь-яких процесуальних дій, що не можуть бути вчинені у спрощеному позовному провадженні. При тому, в жодне наступне судове засідання відповідач не з'являвся, відзиву та жодних пояснень не подавав, що може свідчити про зловживання процесуальними правами та цілеспрямоване затягування судового розгляду.⁸

Виникають запитання щодо практичної реалізації ч. 6 ст. 250 ГПК України: *«Якщо суд вирішив розглянути справу в порядку спрощеного позовного провадження, але в подальшому за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи постановив ухвалу про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, розгляд справи починається зі стадії відкриття провадження у справі. У такому випадку повернення до розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження не допускається.»*

По-перше, на якій стадії судового розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження можливий такий перехід та які підстави є достатніми для суду, щоб ініціювати перехід від спрощеного до загального позовного провадження? Дискреція суду у будь-який момент розпочати провадження спочатку шляхом переходу до порядку загального позовного провадження з одночасною відсутністю можливості оскаржити ухвалу про перехід до розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, може мати негативні наслідки у вигляді необґрунтованих затягувань розгляду справи, що є порушенням принципу правової визначеності та законних очікувань, а також створює загрозу порушенням права на ефективний судовий захист у розумні строки.

По-друге, які саме учасники справи можуть заявляти клопотання про розгляд справи за правилами загального позовного провадження? У чому доцільність надавати таке право третім особам, що не заявляють самостійних вимог? Чи потрібно у такому випадку запитувати думку інших учасників справи?

⁸ Висновок зроблено на основі перегляду наявних у Єдиному державному реєстрі судових рішень матеріалів за номером справи № 904/2697/19.

По-третє, які доводи та обґрунтування має містити таке клопотання та які підстави задоволення такого клопотання? Вважаємо, що і клопотання учасника справи, і ухвала суду про перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження повинні містити перелік процесуальних дій, які на думку учасника, який подає таке клопотання, повинні бути вчинені під час розгляду справи, але розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження виключає можливість їх проведення. Відсутність такої вимоги у ГПК УКРАЇНИ створює площину для зловживання учасниками справи своїми процесуальними правами з метою затягування процесу розгляду справи.

Незалежно від того, на якій стадії спрощеного позовного провадження суддя ухвалить рішення про перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження, розгляд справи починається з моменту відкриття провадження. Вбачаємо у такій можливості суду на власний розсуд розпочати розгляд справи спочатку справи на будь-якій стадії судового розгляду загрозу у зловживаннях судами таким безумовним правом, а також загрозу порушення принципу розумних строків розгляду справи, як однієї зі складових права на справедливий суд. Крім того, погоджуємося з коментарями деяких вчених, що автоматичне повернення на етап відкриття провадження у справі є нераціональним нехтуванням вже проведеними процесуальними діями лише з міркувань дотримання формальних процедур. Це призводить до повторної підготовки сторонами до розгляду справи, збільшенням строку та витрат на вирішення справи у зв'язку із необхідністю залучення адвоката, якщо до цього він залучений не був, повторної підготовки всіх документів по справі та участю у судових засіданнях. Описані наслідки повністю нівелюють суть та призначення інституту спрощеного позовного провадження.

Розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження здійснюється одноосібним судом у строк, що не перевищує 60 днів з дня відкриття провадження у справі без можливості його продовження (ст. 248 ГПК України). Такий строк є вдвічі меншим від максимального строку розгляду справ у порядку загального позовного провадження, досягнення якого є можливим за

рахунок виключення низки елементів останнього, що є кроком до прискорення та підвищення оперативності судочинства.

Не можемо погодитися із думкою О.Угриновської та Г. Гембари, які серед спеціальних ознак спрощеного позовного провадження виділяють, зокрема, відсутність стадії підготовчого провадження. [93, с.85] Як в цивільному, так і в господарському судочинстві під час розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження не проводиться підготовче судове засідання, проте не можна говорити про відсутність стадії підготовчого провадження загалом. Так, строк підготовчого провадження при розгляді справи у порядку загального позовного провадження складає 60 днів з можливістю його продовження на 30 днів, строк розгляду справи по суті складає 30 днів. Виходячи з тлумачення норми ст. 252 ГПК України, що 30 днів триває підготовче провадження без проведення підготовчого засідання, і 30 днів суд має на розгляд справи по суті. Таким чином, скорочений строк спрощеного позовного провадження було досягнуто за рахунок зменшення строку підготовчого провадження без можливості його продовження, але на цій стадії виконуються завдання підготовчого провадження.

Враховуючи викладене, не можемо погодитися з пропозицією Т.В.Колодницької скоротити можливий максимальний строк розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження до 30 днів [89, с.25], оскільки строк 30 днів (для підготовки до розгляду справи) необхідний для остаточного визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу, з'ясування заперечень проти позовних вимог, визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів, вирішення відводів, визначення порядку розгляду справи, вчинення та ін. (ст. 177 ГПК України). Не вбачаємо можливості у зменшенні строку для подання заяв по суті справи, оскільки ГПК України передбачені їх мінімальні строки (наприклад, ч. 8 ст. 165 ГПК України), що є процесуальними гарантіями здійснення права на захист у судовій справі, тому вважаємо доцільним строк розгляду у 60 днів. Зменшення строку розгляду справи по суті

може призвести до того, що суди, маючи таке обмеження строку розгляду справи, будуть відмовляти у розгляді справи у порядку спрощеного позовного провадження, або масово змінювати порядок розгляду на підставі ч. 6 ст. 250 ГПК України.

Відповідно до ст. 251 ГПК України відзив подається протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі, а відповідь на відзив та заперечення впродовж строків, встановлених судом в ухвалі про відкриття провадження у справі. Треті особи мають право подати пояснення щодо позову в строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, а щодо відзиву - протягом десяти днів з дня його отримання.

Суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у справі матеріалами, якщо сторонами не було заявлено клопотань про інше (ч. 5 ст. 252 ГПК України). Таке клопотання відповідач має подати в строк для подання відзиву, а позивач - разом з позовом або протягом п'яти днів з дня отримання відзиву. Суд може відмовити в задоволенні клопотання сторони про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін у випадку, якщо предметом позову є стягнення грошової суми, розмір якої не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, а характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі не вимагають проведення судового засідання з повідомленням сторін для повного та всебічного встановлення обставин справи. Суд може провести судові засідання за власною ініціативою. Варто позитивно відмітити право суду відмовити у проведенні судового засідання, у справах, які суд може вирішити без проведення судового засідання. Це є кроком реалізації принципу процесуальної економії. Враховуючи специфіку господарського судочинства, яка полягає у тому, що більшість доказів є письмовими документами, це не порушує процесуальних прав учасників справи, адже, вони подають до суду наявні докази та беруть участь у справі не за рахунок фізичної присутності, а своїми позиціями та поясненнями, викладеними у письмовій формі. Це стимулює зацікавлені сторони якісно та детально готувати письмові документи для суду

Однак, нечіткі формулювання щодо підстав проведення судового засідання при розгляді справи у порядку спрощеного позовного провадження суттєво знижують заплановану ефективність цього інституту. Наприклад, Ухвалами від 04.12.2019 року та від 26.12.2019 року у справі № 913/651/19 [55, 56], суддя за власною ініціативою призначила розгляд справи з викликом сторін у справі, визнаній малозначною, одночасно визнавши явку сторін необов'язковою. Під час першого судового засідання в режимі відео-конференції заслухала позицію позивача, викладену у позовній заяві без додаткових запитань, не проводячи будь-яких інших процесуальних дій⁹. Таким чином, це збільшило витрати на проведення судових засідань як для позивача, який забезпечив явку в судове засідання, так і для суду (організація судового засідання, проведення відео-конференції), всупереч принципу процесуальної економії. Тому вважаємо за доцільне врахувати позитивний досвід Європейської процедури розгляду дрібних позовів і передбачити у ГПК України що суд проводить судове засідання тільки у випадках, коли не може повно і всебічно дослідити обставини справи на основі поданих сторонами документів.

Відповідно до ч. 9 ст. 252 ГПК України при розгляді справи у порядку спрощеного провадження свідки не викликаються. У випадку суперечності письмових показань свідків та інших доказів у справі або їх сумнівності, суд не бере до уваги показання свідка.

3.2.3. Перегляд судових рішень у малозначних справах

Порядок розгляду спрощеного позовного провадження також застосовується, враховуючи встановлені ГПК України особливості кожного розділу, для проваджень у судах апеляційної інстанції (ч. 1 ст. 270 ГПК України), розгляді скарг у судах касаційної інстанції (ч.1 ст. 301 ГПК України), при

⁹ Обставини розгляду справи описані на основі участі у розгляді судової справи та участі у судових засіданнях, та можуть бути перевірені у вказаних в тексті Ухвалях або за матеріалами, що містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень, за номером справи № 913/651/19.

перегляді судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами у суді першої інстанції (ч. 2 ст. 325 ГПК України), у справах про оскарження рішень третейських судів (ч. 5 ст. 349 ГПК України), за заявами про відновлення втраченого судового провадження (ч. 5 ст. 362 ГПК України).

Розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження має наслідком особливий порядок перегляду та оскарження прийнятих у такому порядку рішень, а саме: перегляд рішень господарського суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб в апеляційній інстанції (ч. 10 ст. 270 ГПК України) та перегляд рішень господарського суду чи постанов суду апеляційної інстанції у справах, ціна позову в яких не перевищує п'ятисот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ч. 4 ст. 301 ГПК України) у касаційній інстанції здійснюється без повідомлення учасників справи.

Варто зауважити, що помилкове призначення розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження це є безумовною підставою для скасування рішення повністю та ухвалення нового судового рішення на підставі (п. 7 ч. 3 ст. 277 ГПК України) або направлення справи на новий розгляд (п.2 ч.3 ст. 310 ГПК України). Так, ГПК визначає цю підставу у такій редакції: *«суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження»*. На нашу думку, зазначена редакція є невизначеною і створює підґрунтя для спроб доведення у судах апеляційної та касаційної інстанції, що справа у зв'язку з будь-якими критеріями передбаченими у ч.3 ст. 247 ГПК України підлягала розгляду у порядку загального позовного провадження, що по суті впливає на обсяг та повноту розгляду справи. Вважаємо за доцільне сформулювати п. 7 ч. 3 ст. 277 та п.2 ч.3 ст. 310 ГПК України у такій редакції: *«суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка відповідно до ч.4 ст 247 цього Кодексу підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.»*

Конституція України передбачає обмежений характер доступу до касаційної інстанції певними особливими визначеними законом випадками (п. 8

ч. 1 ст. 129) , яке ретрансльовано у п. 9 ч.3 ст.2 ГПК України. Так, за загальним правилом судові рішення у малозначних справах та справах з ціною позову, що не перевищує 500 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, не підлягають касаційному перегляду, крім випадків, передбачених п.2 ч. 3 ст. 287 ГПК України (касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики, особа, яка подає касаційну скаргу, позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи, справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу, суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково.

На нашу думку, встановлення касаційних фільтрів для малозначних справ є вірним рішенням, у т.ч. в контексті спрощення судочинства, і повністю відповідає іноземній законодавчій та процесуальній практиці.¹⁰ Таке обмеження є пропорційним. Адже, Верховний Суд як вища інстанція має розглядати та вирішувати ті справи, які впливатимуть на правозастосовну практику, а не бути ще одним завантаженим судом тільки тому, що сторони не згодні з прийнятим рішенням у справі. Крім того, обмеженням є не саме право касаційного оскарження, адже касаційні фільтри не позбавляють права звернутися до касаційного суду з касаційною скаргою, а право касаційного перегляду рішень, вказаних у скарзі. Таке обмеження також виключає можливість зловживання сторонами процесуальними правами, зокрема оскарження правосудних рішень, прийнятих не на користь такої сторони.

Однак, встановлення касаційних фільтрів для малозначних справ та справ незначної складності викликало дискусії серед правників, зокрема і через використання законодавцем суб'єктивних категорій та оціночних суджень, таких

¹⁰ Так, у Рекомендаціях № R (95) 5 Комітету Міністрів Ради Європи від 07.02.1995 року державам-членам було вказано, що до суду третьої інстанції мають подаватися скарги передусім у тих справах, які заслуговують третього судового розгляду. До прикладу, справи які розвиватимуть право, сприятимуть однаковому тлумаченню закону, враховуючи справи, правові питання в яких мають значення для суспільства загалом.

як «малозначна справа», «значний суспільний інтерес», «виняткове значення», «фундаментальне значення». Використання законодавцем суб'єктивних та оціночних категорій є причиною правої невизначеності щодо практичних підстав та можливостей касаційного перегляду рішень, що і відображає судова практика. Наприклад, у справі № 904/8162/17 колегія суддів Касаційного господарського суду відмовила у відкритті касаційного провадження, визнавши непереконливим аргумент скажника щодо того, що справа має виняткове значення для нього, оскільки скажник є світовим лідером з виробництва сталі та зарекомендував себе як чесне і добросовісне підприємство у всіх ділових відносинах, а тому всі судові справи за участю скажника мають для нього виняткове значення [42]. Вбачається, що оціночний характер критеріїв визначення допустимості перегляду малозначних справ у третій інстанції, поглиблює ситуацію із завантаженістю касаційної інстанції касаційними скаргами, у яких суд має на власний розсуд приймати рішення про допустимість касаційного перегляду, що теж має наслідком правову проблему.

З аналізу практики Верховного Суду вбачається, що Верховний Суд має різні підходи при вирішенні питання щодо відкриття чи відмови у відкритті касаційного провадження за касаційними скаргами на ухвали господарських судів першої чи апеляційної інстанцій, поданих у малозначних справах, що свідчить про наявність виключної правової проблеми. Наприклад, Касаційний господарський суд відмовив у відкритті касаційних проваджень у малозначних справах № 910/1840/19 та № 909/652/17 на підставі ч. 1 ст. 293 ГПК України, мотивуючи тим, що *«справи є малозначними і касаційні скарги не містять належних обґрунтувань, які могли б бути визнані такими, що підпадають під дію підпунктів а, б, в, г п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України»*. [43; 44] Інші колегії суддів цього ж суду відмовили відкритті касаційних проваджень у малозначних справах № 908/1855/19 та №910/258/19 на підставі ч. 2 ст. 293 ГПК України у зв'язку з її *необґрунтованістю, оскільки правильне застосування норм права апеляційним судом є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо їх обґрунтованості*», уникаючи питання малозначності [45, 46].

Водночас, цим же судом були прийняті до розгляду касаційні скарги у справах № 910/17563/17 [41], № 925/1137/18 [47] та № 910/8434/18 [48], не зважаючи на те, що ні ухвала про відкриття провадження у даній справі, ні постанова, прийнята за результатами розгляду касаційної скарги, не містять посилань на випадки, передбачені п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, за наявності яких судові рішення у малозначній справі підлягає касаційному оскарженню. Суддя В.В. Пророк у аналогічній справі № 917/1739/17 висловив окрему думку, вказавши на помилковість позиції колегії суддів, оскільки *«касаційний перегляд Верховним Судом судових рішень, які набрали законної сили і касаційному оскарженню не підлягають, без належного обґрунтування виключних підстав для такого перегляду, не відповідає завданню Верховного Суду і може йти всупереч з принципом правової визначеності»* [23].

Спробу вирішити наявну проблему зробила колегія суддів Касаційного господарського суду у справі № 910/15599/18, вказавши на існування виключної правової проблеми у застосуванні норми права, зокрема п. 2 ч. 3 ст. 287 ГПК України, у подібних правовідносинах і *«з метою дотримання принципу правової визначеності як складового елементу принципу верховенства права, формування єдиної правозастосовної практики та забезпечення розвитку права»*, передала її на розгляд Великої Палати Верховного Суду, не відкриваючи касаційне провадження.[49] Велика палата Верховного Суду повернула справу разом з касаційною скаргою до Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, оскільки касаційне провадження у справі не було відкрите, а *«вчинення процесуальних дій з відкриття касаційного провадження належить до повноважень Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, а справа може бути передана на розгляд Великої Палати Верховного Суду лише після відкриття касаційного провадження»*. [39] Станом на дату написання цієї роботи, касаційне провадження не було відкрито судом і питання залишається невирішеним.

Касаційний господарський суд в Ухвалі від 01.11.2019 року у справі № 920/486/19 вказав: *«Використання касаційним судом оціночних чинників, ...»*

"суспільний інтерес", "значення для формування єдиної правозастосовчої практики", "малозначні справи", тощо), виходячи з високого статусу Верховного Суду, не повинні викликати думку про наявність певних ризиків, оскільки у деяких випадках вирішення питання про можливість касаційного оскарження має відноситися до його дискреційних повноважень і застосування Судом таких повноважень не може вважатися обмеженням доступу особи до процесу правосуддя.» [40]

Враховуючи викладене, вважаємо, що судова практика в особі Верховного суду має сформулювати сталий підхід щодо питання прийняття до розгляду касаційних скарг у малозначних справах.

3.3. Висновки до Розділу 3

Спрощене позовне провадження у господарському судочинстві є самостійною диференційованою формою позовного провадження, яка передбачає виключення низки елементів загального порядку розгляду справ зі збереженням відповідності такої форми провадження завданням судочинства та принципу верховенства права і призначена для швидкого поновлення порушених прав у справах, повний і всебічний розгляд яких не потребує застосування повноцінного загального позовного порядку розгляду справ. Спрощене позовне провадження характеризується зменшеним строком розгляду справи (60 днів без можливості продовження судом), відсутністю колегіального розгляду, відсутністю підготовчого судового засідання, відсутністю стадії судових дебатів, відсутність виклику свідків до суду, обмеження засобів доказування, письмовим розгляд справи без виклику сторін, проведення судового засідання у виняткових випадках, відсутність стадії судових дебатів, особливий порядок апеляційного та касаційного перегляду судових рішень, обмеження права касаційного перегляду.

Правове регулювання порядку спрощеного позовного провадження містить неточності та колізії, зокрема: відсутність єдиного підходу до визначення категорії малозначних справ, суперечність положень щодо

визначення категорій справ, які підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження, відсутністю визначеності щодо підстав для переходу від спрощеного до загального позовного порядку розгляду справи, неоднозначністю підходів до визначення доцільності проведення судового засідання з повідомленням (викликом) сторін, суб'єктивний та оціночний характер підстав для касаційного перегляду судових рішень у малозначних справах.

Зазначені недоліки потребують вирішення шляхом внесення відповідних змін до законодавства, де це можливо. Наприклад, закріплення альтернативного характеру спрощеного позовного провадження, встановлення чіткого розмежування справ, що підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження на малозначні, справи незначної складності та справи, що потребують швидкого вирішення справ; обмеження категорії малозначності ціною позову у 100 розмірів прожиткових мінімумів для працездатних осіб; встановлення обов'язку суду обґрунтовувати перехід справи від спрощеного позовного порядку розгляду справи до загального шляхом визначення переліку необхідних процесуальних дій, що не можуть бути проведені в межах спрощеного позовного провадження. Також, зазначені недоліки вимагають формування єдиного підходу судової практики, а саме щодо касаційного перегляду рішень у малозначних справах та справах незначної складності.

ВИСНОВКИ

Враховуючи описані вище методологію дослідження, встановлений у роботі предмет дослідження та поставлені до роботи завдання, зроблено такі висновки:

1) спрощені судові процедури є диференційованими процесуальними формами розгляду справ у суді, менш формалізовані, ніж звичайний ординарний порядок розгляду, які спрямовані на швидкий та ефективний розгляд справ, повноцінне та всебічне дослідження обставин яких не потребує застосування ординарної форми розгляду справ.

Спрощені судові процедури характеризуються спрощеним порядком ініціювання судового розгляду, усіченим складом здійснюваних процесуальних дій та юридичних фактів необхідних для прийняття рішення, обмеження подання сторонами заперечень і пояснень, відмова від використання певних способів доказування менш формалізованими вимогами до засобів доказування та процесуальних документів, скороченим строком судового розгляду, специфічним порядком оскарження рішень;

2) до спрощених судових процедур у різних юрисдикціях відносять документарне та бездокументарне наказне провадження (про сплату коштів та/або вчинення певних дій), провадження у справах із малою ціною позову, сумарне провадження, прискорене провадження, процедура проміжних судових рішень, спрощений порядок розгляду у міжнародних арбітражах.

На рівні ЄС створена автономна європейська система процесу розгляду цивільних та комерційних транскордонних спорів шляхом впровадження Європейської процедури розгляду дрібних позовів (для справ, у яких ціна позову не перевищує 5 000 євро) та Європейська процедура видачі наказу про оплату (для розгляду безспірних вимог без обмеження суми стягнення), складання та подання документів яких відбувається за встановленими стандартними формами, що забезпечує зрозумілий механізм звернення до суду та рівний доступ до судового розгляду без залучення адвоката. Вказані судові процедури є

універсальними з особливостями, встановленими національним законодавством держав-членів, а прийняті під час судового розгляду рішення автоматично визнаються та виконуються на всій території ЄС, крім Данії;

3) наказне провадження у господарському процесуальному праві є альтернативною, документарною, самотійною процесуальною формою для оперативного розгляду малозначних справ, предметом яких є безспірні грошові вимоги щодо стягнення заборгованості за договором, укладеним у письмовій формі;

4) наказне провадження передбачає розгляд справи у письмовому провадженні суддею одноособово без проведення судового засідання у найкоротші строки. Учасниками наказного провадження є заявник та боржник, суб'єктний склад яких обмежений юридичними особами та фізичними особами-підприємцями. Предметом розгляду у наказному провадженні є безспірні вимоги, сума яких не перевищує 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатної особи, що ґрунтуються на договорі, укладеному у письмовій формі.

Недоліками інституту наказного провадження, які перешкоджають успішному та ефективному його функціонуванню є оціночний характер категорії «безспірності вимог», обмежений предмет розгляду наказного провадження (сумою та категорією грошових вимог), відсутність переліку грошових вимог, які підлягають розгляду у порядку наказного провадження (основний борг, штрафні санкції, проценти річні, інфляційні втрати та ін.), безумовний формалізований порядок скасування судового наказу боржником;

4) на вирішення виявлених недоліків запропоновано зміни правової регламентації судового розгляду у порядку наказного провадження шляхом внесення змін до ГПК України, а саме: збільшення граничної суми грошових вимог, що можуть бути предметом розгляду у порядку наказного провадження до 500 розмірів прожиткових мінімумів для працездатної особи; визначення категорії заборгованості за договором без обмеження її категорією основного боргу, включення суми неустойки (штрафу і пені), процентів річних та інфляційних втрат до складу вимог, які підлягають розгляду у порядку наказного

провадження; передбачення категорій справ, які підлягають розгляду у порядку наказного провадження, незалежно від суми пред'явлених вимог, а саме: стягнення заборгованості зі сплати дивідендів, стягнення за фінансовими аграрними розписками, стягнення пені, процентів річних та інфляційних втрат до моменту погашення суми основного боргу, що був стягнутий рішенням господарського суду, до моменту погашення суми боргу, стягнення суми основного боргу та нарахованих на нього штрафних санкцій, процентів річних та інфляційних втрат, умови сплати яких були визначені у мировій угоді при розгляді господарським судом іншої справи між кредитором та боржником, стягнення заборгованості за угодами про відстрочення виконання зобов'язань боржника або договорів про реструктуризацію боргу; зменшення строку передачі заяви про видачу судового наказу за підсудністю до 2 днів, уніфікація строку у 5 днів для розгляду заяви про видачу судового наказу та видачі судового наказу або винесення ухвали про відмову у видачі судового наказу; зменшення строку на подання заяви про скасування судового наказу до 10 днів; скасування процедури обов'язкового безумовного скасування судового наказу за заявою боржника і впровадження процедури перегляду судового наказу, судом, який його видав з ухваленням альтернативного рішення про скасування, зміну судового наказу чи відмові у задоволенні заяви про скасування/зміну судового наказу з можливістю апеляційного оскарження такої ухвали суду;

5) спрощене позовне провадження у господарському судочинстві визначено як самостійну диференційовану форму позовного провадження, яка характеризується скороченим строком провадження, відсутністю низки елементів загального позовного порядку зі збереженням відповідності завданням судочинства та принципу верховенства права, і призначена для швидкого поновлення порушених прав у справах, повний і всебічний розгляд яких можливий без застосування повноцінного загального позовного порядку розгляду справ;

6) спрощене позовне провадження характеризується зменшеним строком розгляду справи без можливості його продовження, відсутністю таких

процесуальних елементів, як колегіальний розгляд, підготовче судове засідання, судові дебати, виклик свідків до суду; обмеженням засобів доказування, переважно письмовим розглядом справи без виклику сторін, проведення судового засідання у виняткових випадках, особливим порядок апеляційного та касаційного перегляду судових рішень, обмеження права касаційного перегляду.

Правове регулювання порядку спрощеного позовного провадження містить неточності та колізії, зокрема: відсутність єдиного підходу до визначення категорії малозначних справ, суперечність положень щодо визначення категорій справ, які підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження, відсутністю визначеності щодо підстав для переходу від спрощеного до загального позовного порядку розгляду справи, неоднозначністю підходів до визначення доцільності проведення судового засідання з повідомленням (викликом) сторін, суб'єктивний та оціночний характер підстав для касаційного перегляду судових рішень у малозначних справах.

Зазначені недоліки запропонували вирішити шляхом внесення відповідних змін до законодавства, а саме: закріплення альтернативного характеру спрощеного позовного провадження; встановлення чіткого розмежування справ, що підлягають розгляду у порядку спрощеного позовного провадження на малозначні справи, справи незначної складності та справи, що потребують швидкого вирішення справ; обмеження категорії малозначності ціною позову у 100 розмірів прожиткових мінімумів для працездатних осіб, а категорії незначної складності ціною позову у 500 розмірів прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлення обов'язку суду обґрунтовувати перехід від спрощеного позовного порядку розгляду справи до загального шляхом визначення переліку необхідних процесуальних дій, що не можуть бути проведені в межах спрощеного позовного провадження, внесення змін до підстав скасування рішення повністю та ухвалення нового судового рішення на або направлення справи на новий розгляд при розгляді справ у порядку спрощеного позовного провадження. Також, зазначені недоліки вимагають формування

єдиного підходу судової практики щодо касаційного перегляду рішень у малозначних справах та справах незначної складності.

Поставлена мета роботи була досягнута, завдання виконані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Міжнародні договори

1. Брюсельська конвенція про міжнародну підсудність та виконання судових рішень з цивільних і торговельних справ: Міжнародний договір від 27.09.1968 року зі змінами та доповненнями. URL:[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:41968A0927\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:41968A0927(01)) (дата звернення: 01.05.2020).
2. Загальна декларація прав людини: Міжнародний договір від 10.12.1948 року № 995_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 01.05.2020 року).
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний договір від 04.11.1950 року № 995_004. Дата оновлення: 02.10.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 01.05.2020 року).

Законодавчі та нормативні документи

4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 року № 1798-XII. Дата оновлення: 02.04.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>. (дата звернення 01.05.2020 року)
5. Гражданский процессуальный кодекс РСФРР от 11.06.1964 года б/н. Ведомости Верховного Совета РСФСР от 1964 года. N 24. ст. 407. URL: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102010101&rdk=0> (дата звернення 01.05.2020 року).
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 року № 2747-IV. Дата оновлення: 28.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення 01.05.2020 року).
7. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 року № 2747-IV. Дата оновлення: 30.12.2010. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/ed20101230> (дата звернення 01.05.2020 року).

8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.05.2020 року).

9. Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України: Закон України від 13.05.1997 року № 251/97-ВР. Дата оновлення: 13.06.1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251/97-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 01.05.2020 року).

10. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 року № 2147-VIII. Дата оновлення: 15.12.2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#n2> (дата звернення 01.05.2020 року).

11. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ: Закон України № 460-IX від 15.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-20#n15> (дата звернення 01.05.2020 року).

12. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 07.12.2017 року № 2246-VIII. Дата оновлення: 13.12.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> (дата звернення 01.05.2020 року)

13. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23.11.2018 року № 2629-VIII. Дата оновлення: 13.12.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2629-19> (дата звернення 01.05.2020 року).

14. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 року № 294-IX. Дата оновлення: 18.04.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20> (дата звернення 01.05.2020 року).

15. Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 року № 1172. Дата оновлення: 22.02.2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-%D0%BF> (дата звернення 10.05.2020 року)
16. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 року № 276/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення 01.05.2020 року).
17. Про судовий збір: Закон України від 08.08.2011 року № 3674-VI. Дата оновлення: 27.02.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>. (дата звернення 01.05.2020 року)
18. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 року № 2453-VI. Дата оновлення 07.07.2010 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17/ed20100707> (дата звернення: 01.05.2020 року).
19. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 року № **1402-VIII**. Дата оновлення 11.03.2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/ed20200311> (дата звернення: 01.05.2020 року).
20. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції від 18.03.2004 року: : Закон України від 18.04.2004 року № 1618-IV. Дата оновлення: 18.03.2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20040318> (дата звернення 01.05.2020 року).
21. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.04.2004 року № 1618-IV. Дата оновлення: 30.12.2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20110101>. (дата звернення 01.05.2020 року)
22. Цивільний процесуальний кодекс Української РСР у ред. від 01.01.1964 року: Закон Української РСР від 18.07.1963 року № 1500-06. Відомості Верховної Ради

(BBP). 1963. № 30. Ст. 464. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1500-06/ed19630718>.

Судова практика

23. Окрема думка судді Великої Палати Верховного Суду В. В. Пророка від 02.10.2019 року у справі 917/1739/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84877012>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

24. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного Господарського суду від 24.07.2018 року у справі № 903/125/8. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75532005>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

25. Постанова Західного апеляційного господарського суду від 23.09.2019 року у справі № 921/431/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84451023>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

26. Постанова Касаційного господарського суду від 04.12.2019 року у справі № 916/1727/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86075502>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

27. Постанова Київського апеляційного господарського суду від 15.05.2018 року у справі № 910/2334/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74094692>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

28. Постанова Київського апеляційного господарського суду від 31.05.2018 року у справі № 910/5093/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74478645>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

29. Постанова Львівського апеляційного господарського суду від 18.07.2018 року у справі № 926/1047/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75452919>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

30. Постанова Одеського апеляційного господарського суду від 14.03.2018 року у справі № 916/55/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72730684>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

31. Постанова Одеського апеляційного господарського суду від 23.05.2018 року у справі № 915/201/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74160381>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
32. Постанова Південно-Західного апеляційного господарського суду від 09.01.2019 року у справі № 923/954/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79085061>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
33. Постанова Південно-Західного апеляційного господарського суду від 19.03.2020 року у справі № 915/2188/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88299253> (дата звернення 10.05.2020 року).
34. Постанова Північно-Західного апеляційного господарського суду від 18.03.2020 року у справі № 906/869/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88385661> (дата звернення 10.05.2020 року).
35. Постанова Східного апеляційного господарського суду від 11.02.2019 року у справі №905/2215/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79804599>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
36. Практика розгляду судами цивільних справ у наказному провадженні. URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/77C139C9DE61E95BC2257B7C0043C062](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/77C139C9DE61E95BC2257B7C0043C062). (дата звернення 10.05.2020 року)
37. Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23.12.2011 року № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014740-11> (дата звернення 01.05.2020 року)
38. Судовий наказ Господарського суду Волинської області від 22.08.2018 року у справі № 903/125/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76568735>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
39. Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 02.12.2019 року у справі № 910/15599/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86275924>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

40. Ухвала Верховного суду у складі Колегії Касаційного господарського суду від 01.11.2019 року у справі № 920/486/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85359338>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
41. Ухвала Верховного суду у складі колегії Касаційного господарського суду у справі № 910/17563/17 від 05.03.2018 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72605527>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
42. Ухвала Верховного суду у складі колегії Касаційного господарського суду від 13.04.2018 року у справі № 904/8162/17 [Електронний ресурс] // URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73397534>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
43. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 28.10.2019 року у справі №910/1840/19 URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85211565>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
44. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 21.02.2019 року у справі № 909/652/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80149773>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
45. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 31.10.2019 року у справі № 908/1855/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85327048>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
46. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 29.08.2019 року у справі №910/258/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83929059> . (Дата звернення: 01.05.2020 року)
47. Ухвала Верховного Суду у складі Колегії суддів Касаційного Господарського суду від 22.07.2019 року у справі № 925/1137/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83150518>. (дата звернення: 01.05.2020 року)
48. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного Господарського суду від 15.10.2019 року у справі № 910/8434/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84944543>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
49. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 07.11.2019 року у справі № 910/15599/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85496653>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)

50. Ухвала Господарського суду Донецької області у справі № 905/247/20 від 10.03.2020 року - <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88107176>
51. Ухвала Господарського суду Житомирської області від 31.10.2019 року у справі № 906/1130/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85326240>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
52. Ухвала Господарського суду Закарпатської області від 01.10.2018 року у справі № 907/507/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76840972>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
53. Ухвала Господарського суду Київської області від 06.07.2018 року у справі № 911/1488/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75321914>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
54. Ухвала Господарського суду Кіровоградської області від 24.07.2018 року у справі № 912/1828/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75450233>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
55. Ухвала Господарського суду Луганської області від 04.12.2019 року у справі № 913/651/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86074973>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
56. Ухвала Господарського суду Луганської області від 26.12.2019 року у справі № 913/651/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86618214>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
57. Ухвала Господарського суду Львівської області від 13.04.2018 року у справі № 914/642/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73345088>. (Дата звернення: 01.05.2020 року)
58. Ухвала Господарського суду Львівської області від 29.04.2020 року у справі № 914/637/20. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88981932>. (дата звернення: 01.05.2020 року)
59. Ухвала Господарського суду Миколаївської області у справі 915/252/20 від 10.03.2020 року <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88105589>. (дата звернення: 01.05.2020 року)

60. Ухвала Господарського суду міста Києва від 28.04.2020 року у справі 910/5497/20. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88981490>. (дата звернення: 01.05.2020 року)
61. Ухвала Господарського суду міста Києва у справі 910/14112/18 від 24.10.2018 року <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77328827>. (дата звернення: 01.05.2020 року)
62. Ухвала Господарського суду міста Києва у справі № 913/491/19 від 07.11.2019 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85445549> (дата звернення: 01.05.2020 року)
63. Ухвала Господарського суду Полтавської області від 27.06.2019 року у справі № 917/760/19. URL: www.reyestr.court.gov.ua/Review/82671861. (дата звернення: 01.05.2020 року)
64. Ухвала Господарського суду Сумської області від 01.07.2019 року у справі 904/2697/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82710186>. (дата звернення: 01.05.2020 року)
65. Ухвала Господарського суду Сумської області від 12.07.2019 року у справі 904/2697/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82995440>. (дата звернення: 01.05.2020 року)
66. Ухвала Господарського суду Чернівецької області від 10.10.2019 році у справі № 926/2275/19. URL: <http://reyestr.court.gtnheygov.ua/Review/84847656>. (дата звернення: 01.05.2020 року)

Наукова література

Книги

67. Васильев С. В. Порівняльний цивільний процес : Підручник. Київ : Алерта, 2015. 352 с.
68. Васильковский Е. В. Учебник гражданского процесса. Москва: Изд. бр. Башкамовых, 1914. 572 с. URL: <http://library6.com/books/308608.pdf>

69. Господарський процес: навч. посіб. Кройтор В. А., Синегубов О. В., Бортнік О. Г. та ін.; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2020. 328 с.
70. Гражданское процессуальное право: учебник. С.А. Алехина, В.В. Блажеев и др.; под ред. М.С. Шакарян. Москва. ТК Велби, Проспект, 2004. 584 с.
71. Малышев К. Курс гражданского судопроизводства: в 3 т. Т. 1. Санкт-Петербург : Тип. М. М. Стасюлевича, 1876. 449 с. URL: <https://znanium.com/catalog/product/354359> (дата звернення 01.05.2020 року)
72. Салогубова Е. В. Римский гражданский процесс: монография. Москва: Юридическое бюро "Городец", 1997. 144 с.
73. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Статут, 2014. 784 с.
74. Уніфікація та диференціація процедур цивільного, господарського та адміністративного судочинства : монографія / за заг. ред. В.І. Бобрик. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2014. 200 с.
75. Фурса С. Я., Щербак С. В., Євтушенко О. І. Цивільний процес України: проблеми і перспективи : науково-практичний посібник. Київ : Видавець Фурса С. Я., 2006. 448 с.

Статті з періодичних видань

76. Kramer, Xandra E., A Major Step in the Harmonization of Procedural Law in Europe: The European Small Claims Procedure: Accomplishments, New Features and Some Fundamental Questions of European Harmonization (December, 11 2008). THE XIIIITH WORLD CONGRESS OF PROCEDURAL LAW: THE BELGIAN AND DUTCH REPORTS, A.W. Jongbloed, ed., Antwerp-Oxford-Portland: Intersentia, 2008. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1314727>,

77. Kramer, Xandra E., Enhancing Enforcement in the European Union: The European Order for Payment Procedure and its Implementation in the Member States, Particularly in Germany, the Netherlands and England (January 15, 2010). ENFORCEMENT AND ENFORCEABILITY. TRADITION AND REFORM, pp. 17-39, C.H. van Rhee and A. Uzelac, eds., Intersentia, 2010. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1620370>
78. Белікова О., Белікова Є. Спрошене провадження в господарському процесі та перспективи прискорення захисту прав. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 6. Вип. 280. С. 62-67.
79. Бобрик В.І. Європейське наказне провадження. Приватне право і підприємництво : зб. наук. пр. / Н.-д. ін-т приват. права і підприємництва Нац. акад. правових наук України. Київ, 2013. Вип. 12. С. 176-180.
80. Гордієнко Т.О. Науково-практичні аспекти наказного провадження в господарському процесі. Електронне наукове видання "Порівняльно-аналітичне право". 2018. № 1. С. ч. 133-136.
81. Джепа Ю. А. Поняття та особливості наказного провадження за Господарським процесуальним кодексом України. Науковий вісник публічного та приватного права. Київ, 2018. Вип. 3. Т. 1. С. 66-70.
82. Зуб О. Ю. Спрошене провадження як модель цивільного судочинства. Проблеми законності. Харків, 2015. № 9. Вип. 131. С. 62-70. [Електронний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2015_131_9.
83. Зуб О. Ю. Спрошені провадження у цивільному процесі: питання конвергенції. Науковий вісник публічного та приватного права. Київ, 2016. № 5. С. 63-70.
84. Зуб О. Ю. Спрошені судові процедури: досвід Давнього Риму. Університетські наукові записки. Хмельницький, 2014. № 3. Вип. 51. С. 84-89.
85. Іванов О.О. Спрошене позовне провадження в господарському судочинстві: проблеми пошуку і визначення критеріїв відповідності специфіки спору порядку його розгляду і вирішення. Електронне наукове видання

- "Порівняльно-аналітичне право". 2019ів. № 4. С. 161-163. Електронний ресурс.
URL: http://www.pap.in.ua/4_2019/4_2019.pdf
86. Іванюта Н. В. Особливості господарсько-процесуальної форми у судочинстві. Правові новели. Київ, 2018. Вип. 4. С. 301-307.
 87. Ізарова І. О. ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ EUROPEAN CIVIL PROCEDURE. Часопис Київського університету права. Київ, 2016. № 1. С. 139-143.
 88. Козирєва В. П., Бабенко О. Ю. Механізм та умови впровадження спрощеної процесуальної форми в господарське судочинство України: запозичення іноземного досвіду. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. Київ, 2015. № 2. Вип. 35. С. 109-113.
 89. Колодницька Т. В. Спрощені судові процедури в господарському процесі. Т. В. Колодницька. Одеса, 2018. 34 с.
 90. Навроцька Ю. Особливості процесу доказування в наказному провадженні. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. Львів, 2016. Вип. 855. С. 431-440.
 91. Стасюк О.М. Виконавчий напис нотаріуса (конституційно-правовий аспект). The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права. 2019. № 65. С. 88-95.
 92. Ткачук Олег Степанович. Сучасні проблеми і напрямки спрощення судових процедур у цивільному судочинстві України. Підприємництво, господарство і право. Київ, 2016. № 5. Вип. 243. С. 19-24. [Електронний ресурс].
URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/05/05_2016.pdf
 93. Угриновська О., Гембара Г. Спрощене позовне провадження: законодавча регламентація та проблеми судової практики. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 12. С. 85–89.
 94. Фонова О. С. Спрощені провадження в господарському процесі. Право України. Київ, 2017. № 9. С. 167-175.

95. Хотинська О.З. Судовий наказ як особлива форма судового рішення. Вісник Академії адвокатури України. Київ, 2005. Вип. 3. С. 34-38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2005_3_6
96. Шабалін А. В. Спрощене судочинство: європейський досвід. Приватне право і підприємництво. Київ, 2017. Вип. 17. С. 94-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pprip_2017_17_23
97. Щербина В., Резнікова В. Сучасні тенденції розвитку господарського процесу України. Право України. Київ, 2017. Вип. 9. С. 12-27.

Матеріали конференцій, круглих столів

98. Згама А.О. Щодо оптимізації процесуальних форм у господарському процесі: наказне провадження та спрощене позовне провадження. 25 років господарській юрисдикції в Україні: досвід та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 20 травня 2016 р.);, м. Харків, 20.05.2016 р. Харків, «Право» 2016. С. 52-55
99. Згама А. О. Інститут малозначності справ: питання правозастосування. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції : матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції, м. Одеса, 18.05.2018 р у 2-х т. Т. 2. Відп. ред. Г.О. Ульянова. - Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2018. С. 78. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11340/Zghama%20A%20O.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 11.05.2020 року)
100. Зуб О.Ю. Наказне провадження у проекті ГПК України. 25 років господарській юрисдикції в Україні: досвід та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 20 травня 2016 р.);, м. Харків, 20.05.2016 р. Харків, «Право» 2016. С. 56-58
101. Суярко Т. Д. Спрощені провадження господарського судочинства як механізм забезпечення доступності правосуддя у господарських справах. 25 років господарській юрисдикції в Україні: досвід та перспективи: матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 20 травня 2016 р.): м. Харків, 20.05.2016 р. Харків, «Право» 2016. С. 155-158.

Дисертації та автореферати дисертацій, магістерські роботи

102. Андронов І. В. Судові рішення в цивільному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2018. 429 с.
103. Вербіцька М. В. Наказне провадження у цивільному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03.. Львів, 2011. 231 с.
104. Громошина Н.А. Дифференциация и унификация в гражданском судопроизводстве: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.15. Москва, 2010. 410 с.
105. Крымский Д.И. Упрощенные производства в гражданском процессе зарубежных стран : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.15. Москва, 2011. 27 с.
106. Папулова З. А. Ускоренные формы рассмотрения дел в гражданском судопроизводстве: монография. Москва : Инфотропик Медиа, 2014. 184 с.
107. Петруня В. В. Поняття та система захисту прав суб'єктів господарювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Одеса, 2019. 23 с.
108. Сивак Н.В. Упрощенное производство в арбитражном процессе : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.15. Москва, 2009. 27 с.
109. Фонова О. С. Спрощені процесуальні форми: адаптація господарського судочинства України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2012. 20 с.

Електронні ресурси

110. Automatic processing – England and Wales. URL: https://e-justice.europa.eu/content_automatic_processing-280-ew-maximizeMS_EJN-en.do?member=1. (дата звернення: 01.05.2020).

111. EC Regulation № 1896/2006 European order for payment procedure. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006R1896>(дата звернення: 01.05.2020).
112. Fact Sheet: Simplified Procedure under rule 76 of the Rules of Civil Procedure. URL: https://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/english/courts/civil/fact_sheet_simplified_procedure_76.pdf. (дата звернення:01.05.2020).
113. Gadetskaya Ekaterina. Automatic application of LMAA Small Claims Procedure: to apply or not to apply? URL:https://interlegal.com.ua/m/publications/automatic_application_of_lmaa_small_claims_procedure_to_apply_or_not_to_apply/. (дата звернення: 10.05.2020).
114. Green Paper on a European order for payment procedure and on measures to simplify and speed up small claims litigation/* COM/2002/0746 final/. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52002DC0746>
115. Regulation (EC) № 805/2004 of the European Parliament and the Council of 21/4/2004 creating a European Enforcement Order for uncontested claims. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2004.143.01.0015.01.ENG&toc=OJ:L:2004:143:TOC (дата звернення:01.05.2020).
116. THE LONDON MARITIME ARBITRATORS ASSOCIATION SMALL CLAIMS PROCEDURE 2017. URL: <https://lmaa.london/uploads/documents/SCP%202017%20Clean.pdf>. (дата звернення: 01.05.2020).
117. The International Chamber of Commerce. 2017 Arbitration Rules and 2014 Mediation Rules. URL: <https://iccwbo.org/publication/2017-arbitration-rules-2014-mediation-rules-russian-version/>. (дата звернення:01.05.2020).
118. The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce. Arbitration Rules 2017 (Schedule of Costs applicable to arbitrations commenced on 1 January 2020 or after). URL: <https://sccinstitute.com/our-services/rules/>.(дата звернення:01.05.2020).

119. The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce. Expedited Arbitration Rules 2017 (Schedule of Costs applicable to arbitrations commenced on 1 January 2020 or after) URL: <https://sccinstitute.com/our-services/rules/>. (дата звернення: 01.05.2020).
120. Vienna International Arbitral Centre. WIENER REGELN UND WIENER MEDIATIONSREGELN 2018. URL: <https://www.viac.eu/de/schiedsverfahren/inhalte/wiener-regeln-2018-onlinefassung>. (дата звернення: 01.05.2020).
121. HONG KONG INTERNATIONAL ARBITRATION CENTRE. ADMINISTERED ARBITRATION RULES 2018. URL: <https://www.hkiac.org/arbitration/rules-practice-notes/administered-arbitration-rules/hkiac-administered-2018-2#42>. (дата звернення: 01.05.2020).
122. THE GRAIN AND FEED TRADE ASSOCIATION. Simple Disputes Arbitration Rules No. 126. URL: <https://www.gafta.com/write/MediaUploads/Contracts/2010/126.pdf>. (дата звернення: 10.05.2020).
123. Federation of Oils, Seeds and Fats Associations Ltd. Arbitration Rules, Guide and Code of Practice. URL: <https://www.fosfa.org/arbitration/guide-and-rules/>. (дата звернення: 10.05.2020).
124. Commercial Litigation. Jurisdictional comparisons. / by ed. Clyde & Co LLP Andrew Horrocks. London : Thomson Reuters (Professional) UK Limited, 2011. 420 p. URL: https://www.swlegal.ch/media/filer_public/b6/34/b6344c3f-9f59-42cf-aa6a-b1cbfd49e7ac/111207_publication-commercial-litigation-avz.pdf (дата звернення: 10.05.2020).
125. Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001R0044> (дата звернення: 01.05.2020).
126. Regulation (EU) 2015/2421 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 amending Regulation (EC) No 861/2007 establishing a European

Small Claims Procedure and Regulation (EC) No 1896/2006 creating a European order for payment procedure. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2015/2421/oj> (дата звернення: 01.05.2020).

127. Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32012R1215> (дата звернення: 01.05.2020).

128. Regulation under European Parliament and of the Council Establishing a European Small Claims Procedure № 861/2007 11.07.2007. URL: [яси https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1589217542699&uri=CELEX:32007R0861](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1589217542699&uri=CELEX:32007R0861) (дата звернення: 01.05.2020).

129. REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE on the application of Regulation (EC) 1896/2006 of the European Parliament and of the Council creating a European Order for Payment Procedure. Brussels, 13.10.2015. COM(2015) 495 final. URL: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/EN/1-2015-495-EN-F1-1.PDF> (дата звернення: 01.05.2020).

130. Sujecki, B. The German Electronic Order for Payment Procedure. Digital Evidence and Electronic Signature Law Review. 2007, 51-55 Електронний ресурс. URL: <https://journals.sas.ac.uk/deeslr/article/view/1799/1736>

131. Господарський суд міста Києва. Судовий наказ у господарському процесі – спрощення та прискорення розгляду нескладних справ (статистичні показники): 27.06.2018 року. URL: <https://ki.arbitr.gov.ua/sud5011/pres-centr/novyny/513832/>. (дата звернення: 01.05.2020).

132. Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку господарського судочинства за 2019 рік, за формою 1-г. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019 (дата звернення: 01.05.2020 року).

133. Коликов В.В. Формы и модели упрощенного производства: опыт стран Европейского Союза. URL: https://ekaterinburg.arbitr.ru/files/pdf/1_2013.pdf (дата звернення: 01.05.2020 року). С. 48-54.
134. Огляд Верховним Судом. проблемних питань застосування судами окремих положень ГПК за результатами проведених нарад, семінарів, круглих столів із місцевими та апеляційними судами, 2019 рік,. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_GPK_07_2019.pdf. (дата звернення: 01.05.2020).
135. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів". URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415. (дата звернення: 01.05.2020).
136. Рекомендація № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно шляхів полегшення доступ до від 14 травня 1981 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_133 (дата звернення 01.05.2020 року).
137. Рекомендація № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно принципів цивільного судочинства, що направлені на удосконалення судової системи від 28.02.1984 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_126 (дата звернення 01.05.2020 року).
138. Рекомендація № R (95) 5 Комітету Міністрів Ради Європи державам членам щодо введення в дію та поліпшення функціонування систем та процедур оскарження у цивільних і торгівельних справах від 07 лютого 1995 року . URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_153 (дата звернення 01.05.2020 року).
139. Словник української мови: в 11 томах. Т. 4. 1973. с. 610. URL: <http://sum.in.ua/s/maloznachnyj>. (дата звернення: 01.05.2020).
140. Уркевич В. Велика Палата Верховного Суду: перший досвід функціонування. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/463688/>. (дата звернення: 10.05.2020).

141. Фонова О. С. Генезис наказного провадження. URL: http://uajudges.org.ua/wp-content/uploads/2015/02/ist_nakaz_provad.pdf. (дата звернення: 01.05.2020).
142. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю70. Шемшученко Ю. С.(голова редкол.)та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. URL: <https://leksika.com.ua/13420511/legal/pravosuddya> (дата звернення 01.05.2020 року)
143. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю70. Шемшученко Ю. С.(голова редкол.)та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. URL: https://leksika.com.ua/10610720/legal/forma_protsestualna (дата звернення 01.05.2020 року)